

UCHWAŁA NR LIII/274/14
RADY GMINY JAŚLISKA

z dnia 26 lutego 2014 r.

w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska Gminy Jaśliska na lata 2012-2015

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.6 i 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.) art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz U. z 2014r., poz. 47) **Rada Gminy Jaśliska uchwala, co następuje :**

§ 1. Uchwala się Program Ochrony Środowiska Gminy Jaśliska na lata 2012-2015 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Bogusława Gwiżdż
Bogusława Gwiżdż

Załącznik
do uchwały Nr LIII/274/14
Rady Gminy Jaśliska
z dnia 26 lutego 2014 r.

WÓJT GMINY JAŚLISKA

JAŚLISKA 2012 r

1. WSTĘP	1
1.1 PODSTAWA PRAWNA, CEL I ZAKRES PROGRAMU	1
1.2 UWARUNKOWANIA W ZKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA WYNIKAJACE Z DOKUMENTÓW I PROGRAMÓW KRAJOWYCH WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH	3
1.2.1 DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE	7
1.2.2 DOKUMENTY POWIATOWE	8
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY JAŚLISKA	9
2.1 DROGI	10
2.2 CIEKI POWIERZCHNIOWE	10
2.3 UKSZTAŁTOWANIE TERENU	10
2.4 PRZYRODA	11
3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE	13
3.1 JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH.....	13
3.2 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	16
3.3 JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH	16
3.4 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE I HAŁAS.....	20
3.4.1 JAKOŚĆ POWIETRZA.....	20
3.4.2 ZAGROŻENIE HAŁASEM.....	23
3.4.3 WYTWARZANE ODPADY KOMUNALNE	24
3.4.3.1 ODPADY WIELKOGABARYTOWE	26
3.4.3.2 ODPADY OPAKOWANIOWE	27
3.4.3.3 ODPADY Z BUDOWY I REMONTÓW	27
3.4.3.4 ODPADY BIODEGRADOWALNE	27
3.4.3.5 ODPADY NIEBEZPIECZNE	28
3.4.3.6 ZUŻYTY SPRZĘT ELEKTRYCZNY I ELEKTRONICZNY	29
3.5 POWAŻNE AWARIE I KLĘSKI ŻYWIOŁOWE.....	30
4. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	33
4.1 STYMULOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY Z UWZGLĘDNIENIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	35
4.2 EDUKACJA EKOLOGICZNA, DOSTĘP DO INFORMACJI I POSZERZENIE DIALOGU SPOŁECZNEGO	35
4.3 ASPEKTY EKOLOGICZNE W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM	36
5. STRATEGIA DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY I POPRAWY STANU ŚRODOWISKA	37
6. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	42
6.1 STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....	42
6.2 INSTRUMENTY I NARZĘDZIA REALIZACJI PROGRAMU.....	43
6.3 METODY I CZĘSTOTLIWOŚĆ PRZEPROWADZANIA ANALIZY REALIZACJI USTALEŃ PROGRAMU	45
7. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU	45
7.1 INFORMACJE OGÓLNE.....	45
7.2 MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ	47
8. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU	50
9. WAŻNIEJSZE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	53

1. WSTĘP

1.1 PODSTAWA PRAWNA, CEL I ZAKRES PROGRAMU

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzki, powiatowy i gminny program ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14.

Program ochrony środowiska sporządzany w celu realizacji polityki ekologicznej państwa i obowiązkowo powinien określać:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe;
- poziomu celów długoterminowych - dla obszarów o stwierdzonych, przekroczonych standardach jakości środowiska.

Gminny program ochrony środowiska powinien zawierać co najmniej następujące zagadnienia:

- 1) określenie stanu wyjściowego, czyli uwarunkowań realizacji programu ochrony środowiska, w szczególności:
 - a) zmian stanu środowiska w kontekście rozwoju gospodarczego gminy w ciągu lat, jakie upłynęły od przyjęcia obowiązującego programu ochrony środowiska – analiza powinna obejmować takie zagadnienia jak:
 - ochrona i poprawa jakości środowiska (ochrona wód i kształtowanie stosunków wodnych, gospodarka odpadami, zapobieganie zanieczyszczeniom i zagrożeniom takim jak: hałas i wibracje, pola elektromagnetyczne, poważne awarie, zanieczyszczeń powietrza) a także przeciwdziałanie zmianom klimatu, zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego, ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej,
 - racjonalne użytkowanie zasobów środowiska zmniejszenie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, energia odnawialna, ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona kopalin, wzbogacanie i racjonalne użytkowanie lasów,
 - działania systemowe takie jak: m.in. edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego, wzmocnienie instytucjonalne, innowacje;
 - b) określenie problemów środowiskowych jakie pozostają do rozwiązania:
 - c) określenie zmian stanu prawnego powiatu od czasu przyjęcia poprzedniego programu (o ile nastąpiły)
- 2) uwzględnienie wyników raportów z wykonania aktualnego programu ochrony środowiska, które powinny być sporządzane co najmniej raz na 2 lata, w tym wykaz działań na rzecz środowiska jakie zrealizowano są na terenie gminy od czasu przyjęcia aktualnego programu, w trakcie realizacji bądź, których nie zrealizowano (z podaniem przyczyn), wykaz ten winien zawierać informację o terminach i środkach finansowych przeznaczonych na realizację przedsięwzięć (*jest to pierwszy program dla gminy Jaśliska, dlatego punkt ten nie ma zastosowania*);

- 3) część strategiczną dotyczącą poprawy i ochrony środowiska w rozbiciu na cele średniookresowe (najbliższe 8 lat) i krótkookresowe (najbliższe 4 lata), określenie celów i działań priorytetowych możliwych do realizacji w okresie programowania (z treści dokumentu powinno wynikać uzasadnienie priorytetu);
- 4) określenie sposobów realizacji programu, które pomocne będą przy jego okresowej, obowiązkowej ocenie tj:
 - a) narzędzia i instrumenty realizacji programu,
 - b) harmonogram realizacji poszczególnych zadań i nakłady na realizację programu (termin realizacji, wielkość nakładów, źródła finansowania i jednostki odpowiedzialne za realizację programu),
 - c) określenie sposobów kontroli realizacji programu (procedury kontroli, wskaźniki efektywności realizacji programu: presji na środowisko, stanu środowiska i reakcji oraz procedury weryfikacji programu);
- 5) określenie zadań własnych gminy – (przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub części ze środków będących w dyspozycji gminy (pełny zakres informacji niezbędny do ich realizacji));
- 6) określenie zadań koordynowanych – (pozostałe zadania związane z realizacją zadań ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wyższego i instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom wyższego szczebla);
- 7) uwzględnienie ponadlokalnych celów ekologicznych realizowanych przez gminę;
- 8) wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji gminnego programu ochrony środowiska;

Wójt Gminy winien co 2 lata przekazywać Radzie Gminy raport z realizacji Programu. Natomiast przynajmniej raz na 4 lata Program należy na nowo uchwalać.

Niniejszy dokument stanowi kontynuację polityki ekologicznej państwa, w tym Wojewódzkiego i powiatowego programu ochrony środowiska.

Cele ekologiczne założone w Programie realizowane będą poprzez działania inwestycyjne i organizacyjne. Inwestycje ochrony środowiska przyczynią się do: zmniejszenia degradacji środowiska przyrodniczego, podniesienia jakości życia mieszkańców, tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach działalności gospodarczej związanej z turystyką, zwiększenia konkurencyjności gospodarki województwa. Działania organizacyjne pozwolą na rozwój struktur i narzędzi zarządzania środowiskiem oraz monitoringu środowiska. Określone w Programie działania są skierowane do wszystkich podmiotów mających prawno-finansowe możliwości ich podejmowania.

Opracowanie wykonano na bazie materiałów zebranych w trakcie wykonywania Programu takich jak:

- dane o stanie środowiska (WIOŚ Rzeszów)
- dane statystyczne,
- dane UG Jaśliska,
- informacje pozyskane ze stron internetowych,
- dane z Raportu Wojewódzkiego dot. gospodarowania odpadami

O przyjęciu określonych celów, kierunków działań i priorytetów w strategii działań na rzecz ochrony środowiska, jego poprawy i racjonalnego wykorzystania zdecydowały głównie następujące aspekty:

- a) specyfika gminy,
- b) analiza stanu środowiska obejmująca:
 - analizę problemów z dziedziny ochrony środowiska istotnych dla gminy
 - analizę problemów możliwych do rozwiązania na poziomie gminy
 - diagnozę istniejącego stanu środowiska,
- c) krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne dokumenty strategiczne, nakreślające kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przewidujące realizacje zadań z dziedziny ochrony środowiska wynikające z integracji z Unią Europejską,
- d) opinie i wnioski zebrane na etapie opracowywania dokumentu dotyczące:
 - proponowanych przedsięwzięć,
 - priorytetów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym,
 - weryfikacji celów zawartych w Programie.

Struktura „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jaślicka została tak skonstruowana aby zawartość dokumentu była przejrzysta, kompatybilna z programami wyższego rzędu (Programem ochrony środowiska województwa podkarpackiego, Programem ochrony środowiska powiatu krośnieńskiego,) a także Polityką ekologiczną państwa.

W dokumencie znajduje się odniesienie do wszystkich priorytetów ekologicznych jakie znajdują się w Polityce ekologicznej państwa i województwa podkarpackiego, przy czym niektóre priorytety i cele (mniej istotne z punktu widzenia specyfiki gminy) zostały potraktowane w sposób uproszczony (informacja o nich jest mniej szczegółowa).

Podejście takie zapewnia spójność pomiędzy Polityką ekologiczną państwa oraz programami ochrony środowiska przyjętymi na wszystkich szczeblach zarządzania.

1.2 UWARUNKOWANIA W ZKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW I PROGRAMÓW KRAJOWYCH WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH

Dokumentem wyjściowym, który stanowi podstawę tworzenia programów ochrony środowiska na szczeblu wszystkich jednostek administracyjnych jest POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA NA LATA 2009-2012, z perspektywą do roku 2016. Opiera się on na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, dlatego jej zalecenia muszą być uwzględniane we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, których realizacja może mieć wpływ na stan środowiska.

Aktualizacja polityki ekologicznej państwa wynika m.in. z uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej i konieczności spełnienia wymagań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz osiągnięcia celów wspólnotowej polityki ekologicznej. Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 bierze pod uwagę powyższe zobowiązania.

Nadrzędnym celem polityki ekologicznej państwa jest **zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.**

Cele realizacyjne nadrzędnego celu polityki ekologicznej państwa (priorytety) to:

1. Wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska.
2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody.

3. Zrównoważone wykorzystanie materiałów wody i energii.
4. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski.
5. Ochrona klimatu.

Podstawowe cele i kierunki działań o charakterze systemowym to:

- włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych, celów ochrony środowiska do wszystkich dokumentów strategicznych oraz przeprowadzenie oceny skutków ekologicznych ich realizacji przed zatwierdzeniem;
- aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska (m.in. tworzenie podstaw prawnych, instytucjonalnych i proceduralnych dla wprowadzenia systemu „zielonych zamówień” realizowanych ze środków publicznych i tworzenie „zielonych miejsc pracy”, działania edukacyjne i promocyjne, współpraca z organizacjami ekologicznymi);
- upowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego oraz rozwój EMAS w sektorze małych przedsiębiorstw oraz administracji publicznej szczebla lokalnego;
- odpowiedzialność za szkody w środowisku (wdrożenie odpowiednich procedur i przepisów prawnych, tworzenie bazy danych o szkodach w środowisku, kontrola);
- edukacja i udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska;
- zwiększenie wiedzy i innowacyjności w procesie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego kraju oraz ułatwienie procesu wdrażania nowych technologii środowiskowych i ekoinnowacji w gospodarce;
- integracja problematyki środowiskowej i planowania przestrzennego wraz z konieczną odbudową struktur instytucjonalnych wspierających te integracje oraz integracja systemu monitoringu sieci Natura 2000 z systemem zarządzania gospodarką przestrzenną;
- doskonalenie mechanizmów prawnych, ekonomicznych i finansowych zapewniających efektywne i terminowe realizowanie celów polityki ekologicznej państwa.

Pozostałe cele średniookresowe polityki ekologicznej dotyczą:

- ochrony przyrody i krajobrazu:
 - 1) zahamowanie strat różnorodności biologicznej na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym i ponadgatunkowym (ekosystemów i krajobrazu);
- ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów:
 - 1) rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- ochrony powierzchni ziemi:
 - 1) ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe;
 - 2) wzrost powierzchni terenów przekazywanych do rekultywacji;
- ochrona kopalni i wód podziemnych:
 - 1) doskonalenie prawodawstwa dotyczącego ochrony zasobów kopalni i wód podziemnych oraz zharmonizowanie przepisów z tego zakresu;
 - 2) poszukiwanie i wykorzystanie substytutów zasobów nieodnawialnych
 - 3) ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych, a także w trakcie eksploatacji złóż kopalni;

- 4) optymalizacja wykorzystania i zrównoważone użytkowanie kopalin i wód podziemnych;
 - 5) ochrona głównych zbiorników wód podziemnych, które stanowią główne, strategiczne źródło zaopatrzenia ludności w wodę;
 - 6) usprawnienie funkcjonowania administracji geologicznej w celu lepszej ochrony kopalin i wód podziemnych;
 - 7) eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin;
- biotechnologie i organizmy zmodyfikowane genetycznie:
 - 1) zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego kraju;
 - ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności; energochłonności i odpadowości produkcji:
 - 1) pełne wdrożenie zasady decouplingu – rozdzielenia zależności oddziaływania rozwoju gospodarczego na środowisko;
 - 2) wzrost efektywności wykorzystania surowców, w tym zasobów wodnych w gospodarce;
 - 3) zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko”;
 - wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych:
 - 1) osiągnięcie 7,5% udziału energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych zarówno w bilansie zużycia energii pierwotnej w 2010 r. jaki i takiego samego udziału tych źródeł w produkcji energii elektrycznej;
 - 2) dalsze zwiększenie udziału biopaliw w odniesieniu do paliw używanych w transporcie;
 - kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy:
 - 1) dążenie do zapewnienia dobrego stanu (jakościowego i ilościowego) wód w Polsce;
 - 2) wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w Polsce, w tym reorganizację służb zajmujących się gospodarowaniem wodami poprzez ich integrację;
 - 3) zmiana systemu finansowania gospodarki wodnej (samofinansowanie gospodarki wodnej);
 - 4) efektywna ochrona przed powodzią i suszą.
 - 5) integracja gospodarki wodnej z gospodarką leśną poprzez planowanie przestrzenne;
 - relacja „środowisko-zdrowie:
 - 1) zahamowanie powstawania środowiskowych zagrożeń zdrowia;
 - jakość wód:
 - 1) osiągnięcie dobrego stanu krajowych wód powierzchniowych i podziemnych;
 - zanieczyszczenie powietrza
 - 1) spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza;
 - 2) spełnienie standardów emisyjnych z instalacji wymaganych przepisami prawa;
 - 3) redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania w kierunku pułapów emisyjnych określonych w Traktacie Akcesyjnym;
 - gospodarka odpadami:
 - 1) ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów;
 - 2) utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju PKB;
 - 3) zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;

- 4) zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym w szczególności doprowadzenie do sytuacji, że w 2013 r. nie będzie składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji więcej niż 50% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.;
 - 5) wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
 - 6) rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów;
 - 7) zapewnienie pełnej skuteczności działania systemu zbierania i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji;
 - 8) stworzenie kompleksowej bazy danych o wprowadzonych na rynek produktach i gospodarce odpadami w Polsce;
- zapobieganie niszczeniu ozonu atmosferycznego:
 - 1) wycofanie z obrotu i stosowania substancji zubożających warstwę ozonową z wyjątkami dopuszczonymi przez Protokół montrealski oraz regulacje Unii Europejskiej;
 - substancje chemiczne w środowisku
 - 1) propagowanie stosowania bezpiecznych dla ludzi i środowiska zamienników chemikaliów i preparatów niebezpiecznych (w tym produktów biodegradowalnych);
 - 2) stworzenie spójnego systemu odpowiedzialności za chemikalia: wprowadzane na rynek, stosowane w produkcji oraz występujące w produktach i odpadach;
 - 3) minimalizacja niekorzystnego wpływu stosowania chemikaliów na ludzi i środowisko;
 - 4) propagowanie stosowania produktów chemicznych biodegradowalnych;
 - poważne awarie przemysłowe:
 - 1) zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej przez nadzór nad wszystkimi instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami takiej awarii;
 - 2) ograniczenie skutków poważnych awarii w odniesieniu do ludzi, środowiska oraz wartości materialnych;
 - oddziaływanie hałasu:
 - 1) zmniejszenie zagrożenia mieszkańców Polski ponadnormatywnym hałasem zwłaszcza emitowanym przez środki transportu;
 - oddziaływanie pól elektromagnetycznych:
 - 1) ochrona mieszkańców przed nadmiernym oddziaływanie pól elektromagnetycznych;
 - bezpieczeństwo jądrowe i ochrona przed promieniowaniem:
 - 1) podwyższenie poziomu bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej społeczeństwa polskiego;
 - ochrona klimatu:
 - 1) konsekwentne wdrażanie krajowych programów redukcji emisji, tak aby w perspektywie długoterminowej osiągnąć redukcje emisji w odniesieniu do emisji w roku bazowym, wynikającą z porozumień międzynarodowych;
 - 2) podjęcie działań mających na celu dostosowanie wybranych sektorów oraz obszarów Polski do konsekwencji zmiany klimatu.

1.2.1 DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE

- „Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020”
- „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego”
- „Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013”
- „Programu ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2008-2011”, przyjęty uchwałą nr XXII/379/08 Sejmiku województwa podkarpackiego z dnia 26 maja 2008r.

Podstawową zasadą polityki ekologicznej województwa podkarpackiego, przyjętą w ww. dokumentach strategicznych opracowywanych na szczeblu wojewódzkim, jest zasada zrównoważonego rozwoju. W dokumencie „Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020” ochrona środowiska stanowi jeden z priorytetów rozwoju województwa podkarpackiego, podobnie jak w innych ważnych dla ochrony środowiska dokumentach strategicznych jak: „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego” i „Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013”.

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska w województwie podkarpackim nakierowane są na:

- 1) poprawę jakości środowiska we wszystkich jego elementach i uzyskania dobrych wskaźników w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami m.in. poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii (technologie małodopadowe, materiałoszczędne, energooszczędne i wodooszczędne, ograniczające wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, a także hałasu oraz proekologiczne systemy organizacji i zarządzania),
- 2) osiągnięcie bezpieczeństwa ekologicznego, w tym zapewnienia odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki województwa i kraju oraz ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i środowisko (minimalizacja negatywnych skutków zjawisk naturalnych np. powodzi, przeciwdziałanie poważnym awariom);
- 3) utrzymanie i zwiększanie trwałości i odnawialności procesów ekologicznych oraz stabilności ekosystemów;
- 4) rozwój gospodarczy województwa i zaspokojenia aspiracji mieszkańców regionu przy wykorzystaniu potencjału tkwiącego w zasobach naturalnych i kulturowych województwa (turystyka, rolnictwo ekologiczne itp.),
- 5) zapewnienie dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku, do udziału w podejmowaniu decyzji w sprawach dotyczących środowiska oraz do wiedzy ekologicznej;
- 6) zapewnienie zgodności polityki ekologicznej z kierunkami i zakresem działań przyjętych w polityce ekologicznej Unii Europejskiej;
- 7) zintensyfikowanie współpracy z sąsiadami i innymi krajami w rozwiązywaniu problemów transgranicznych, zwłaszcza w zmniejszeniu wzajemnych przepływów zanieczyszczeń oraz budowie systemów zapobiegania i ostrzegania;
- 8) doskonalenie struktur zarządzania środowiskiem na szczeblu administracji wojewódzkiej.

Wyniki corocznego monitoringu środowiska wskazują na powolną, ale sukcesywną poprawę jakości takich elementów środowiska jak: woda, powietrze, gleby. Nadal rozwiązania wymagają takie problemy województwa podkarpackiego jak:

- niezadawalająca jakość wód przeznaczonych do spożycia, zwłaszcza na obszarach wiejskich;
- niedostateczny stan zabezpieczenia przeciwpowodziowego i obszary osuwiskowe;
- niezadawalająca gospodarka odpadami (podobnie jak na terenie całego kraju);
- zagrożenia związane z transportem (zwłaszcza hałasem i wibracjami) i składowaniem substancji chemicznych (zapobieganie poważnym awariom);
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych przemysłu wydobywczego, głównie górnictwa siarkowego;
- zachowanie istniejących walorów i ich racjonalnego wykorzystania, w tym skuteczna ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej;
- lokalne przekroczenia standardów jakości powietrza i gleb, hałasu, promieniowania elektromagnetycznego, zwłaszcza w obszarach najintensywniejszego zagospodarowania i zaludnienia (Rzeszów, Przemyśl, Jasło);
- niski, w stosunku do potencjalnych możliwości udział produkcji energii pochodzących ze źródeł odnawialnych;
- konflikty na styku ochrona przyrody i rozwój inwestycyjny, zwłaszcza w sytuacji malejących nakładów na ochronę przyrody.

1.2.2 DOKUMENTY POWIATOWE

- **„Strategia rozwoju Powiatu**
- **Plan Rozwoju Lokalnego powiatu krośnieńskiego na lata 2007-2013**
- **„Program ochrony środowiska dla Powiatu Krośnieńskiego**
- **Stan środowiska w powiecie krośnieńskim w 2010r.**

W powyższych dokumentach określone zostały cele i priorytety w zakresie ochrony środowiska, podobnie jak programy wyższego szczebla zgodnie z obowiązującą zasadą spójności. Również na terenie powiatu krośnieńskiego osiągnięto poprawę stanu czystości powietrza, wód.

Pomimo szeregu podjętych działań w zakresie właściwego postępowania odpadami, obszar ten wymaga dopracowania. /Wdrożenia jednolitego systemu gospodarowania odpadami na terenie całego powiatu/.

Analiza wykonania założeń programu ochrony środowiska /sprawozdanie z realizacji programu/ wykazała, że oprócz nowych zadań należy kontynuować zadania zapisane w poprzednio uchwalonym programie.

Podstawową zasadą polityki ekologicznej powiatu, przyjętą w ww. dokumentach strategicznych, jest podobnie jak na szczeblu wojewódzkim zasada zrównoważonego rozwoju. Ochrona środowiska stanowi jeden z priorytetów rozwoju regionu i w dokumentach tych zagadnienia z tym związane zostały uszczegółowione.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY JAŚLISKA

Gmina Jaśliska została reaktywowana w 2010r. Na obszar gminy złożyły się następujące wsie wchodzące dotychczas w skład gminy Dukla: Czeremcha, Daliowa, Jaśliska, Lipowiec, Posada Jaśliska, Szklary, Wola Niżna, Wola Wyżna.

Siedzibą Urzędu Gminy jest miejscowość Jaśliska położona w Beskidzie Niskim, na stromym wzniesieniu, nad rzeką Jasiołką i jej lewobrzeżnym dopływem Bielczą. Od północnego zachodu Jaśliska graniczą z Daliową, od południowego zachodu z Lipowcem, zaś od północnego wschodu i południa z Posadą Jaśliską, której zabudowa łączy się z Jaśliskami. Jaśliska leżą w odległości 33 km od Krosna i 13 km od przejścia granicznego w Barwinku.

Sąsiadują z nią od wschodu gminy: Komańcza, Rymanów; od zachodu: Dukla.

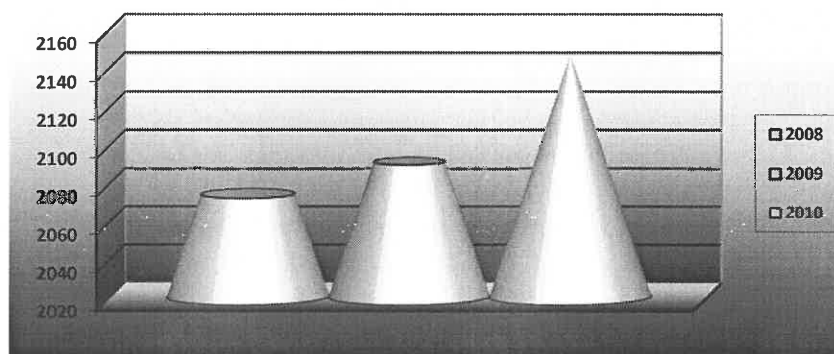
Gmina obejmuje obszar o powierzchni 99 km², co stanowi 0,55 % powierzchni województwa i 10,70 % powierzchni powiatu.

Teren gminy zamieszkuje obecnie 2 147 mieszkańców (stan na 2010r.) co stanowi 0,09 % ludności województwa i 1,9 % ludności powiatu).

Gminę zalicza się do słabo zaludnionej. Gęstość zaludnienia wynosi 21 osób na 1 km², przy średniej województwa wynoszącej 118 osoby na 1 km² i powiatu 120 osób na 1 km².

Ludność rozmieszczona jest nierównomiernie.

Największe zaludnienia jest na terenach położonych w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych a najmniejsze na obszarach gór wysoczyzn i na obszarach leśnych.

Wykres 1. Suma liczby ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Jaśliska w latach 2008 – 2010

2.1 DROGI

Przez teren gminy przebiegają drogi:

- **Wojewódzka** nr: 887 Rymanów – Daliowa
- **Wojewódzka** nr: 897 Tylawa - Komańcza
- **Powiatowa** nr: 2116R Jaślicka – Czeremcha (Granica Państwa) o dł. 9 km 373 m;
- **Powiatowa** nr: 2117R Wola Niżna – Wola Wyżna o dł. 4 km 949 m;
- **Pozostałe drogi** to w 99 % drogi gminne.

2.2 CIEKI POWIERZCHNIOWE

Przez obszar gminy przepływa rzeka Jasiołka wraz z dopływami.

Długość rzeki: 76 km powierzchnia dorzecza: 513,2 km²

Rzeka Jasiołka bierze swój początek ze stoku wzniesienia Hanasiówki na wysokości około 800 m. n. p. m, początkowo płynie w kierunku północno- zachodnim, przepływając przez wsie Jasiel, Rudawkę Jaślicką, Wolę Wyżną i Wolę Niżną. Odtąd zwraca swój bieg, płynąc w obręb Posady Jaślickiej. Na terenie Jaślick wpada do niej lewobrzeżny potok Bielcza. W rejonie Daliowej koryto Jasiołki zwęża się między Ostrą Górą (687 m) a górą Piotrusiem (731 m). Od wsi Lipowica zmienia swój bieg na północy. Duklę opływa od wschodu. W rejonie wsi Świerzowej, zawraca na północny zachód, zaś na granicy wsi Moderówka przyjmuje kierunek zachodni. Płynie przez Jasło, a tuż za nim, na obszarze wsi Kaczorówki wpada do Wisłoki jako jej prawobrzeżny dopływ na wysokości 225 m n.p.m. W górnym swym biegu, jako rzeka podgórska, silnie eroduje – w dolnym zaś posiada koryto mocno meandrujące. Jasiołka w swym biegu przyjmuje liczne potoki, strugi. Prawobrzeżnymi dopływami są: Posada, Hyżny, Daliówka, natomiast lewobrzeżnymi – Bielcza, Swańdówka, Głęboki, Równe, Sołotwina, Bobrówka, Chlebianka i inne. Górny bieg Jasiołki nazywany jest przez miejscową ludność Jasiel, Jaseł.

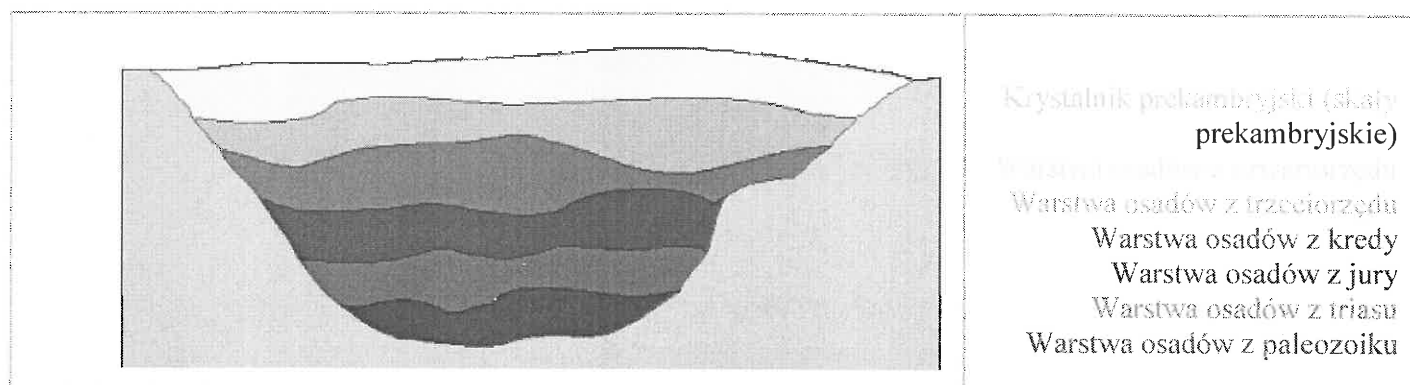
Rzeka ta występuje z brzegów będąc źródłem powodzi w gminie. W 2010r. miała miejsce powódź, powodująca sporo zniszczeń w gminie.

2.3 UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obecna rzeźba została nadana przez intensywną działalność erozyjną i akumulacyjną wód płynących, jak również przez procesy wietrzenia skał. Jaślicka położone są na jednostce tektonicznej zwanej Beskidem Niskim (od Przełęcz Łupkowskiej i pasma Wołosamia, aż do Bramy Tylickiej). Wysokość pasm górskich tworzących Beskid Niski w zasadzie nie przekracza 1000 metrów. Jaślicka leżą w paśmie Gór Dukielskich (średnia wysokość około 680 m n.p.m.). Góry te przecina dolina Jasiołki i jej dopływów. Jaślicka otaczają: z południowego wschodu masyw Kamienia (857), z południowego zachodu Kamarka (695), z północnego zachodu pasmo Piotrusia (731) oraz z północy i północnego wschodu duże gniazdo Jawornika (761).

Najwyższym punktem w okolicach Jaślick jest Kamień, najniższym jest koryto Jasiołki. To właśnie ta rzeka miała decydujący wpływ nie tylko na historie tych okolic, ale również na ich dzisiejszy wygląd. Jej rozliczne dopływy tworzą w górnym jej biegu tzw. dolinę klucza jaślickiego. Zamyka ją przełom Jasiołki między górami Ostrą i Piotrusiem. W dolinie rozlokowały się wioski, które wszystkie za wyjątkiem jednej (Jasiela) były przez wiele lat

własnością biskupów przemyskich. Nad tymi wioskami królowały przez wiele lat, leżące na niewielkim wzgórzu (ok. 420 m n.p.m.), Jaśliska.

Rysunek nr 1. Warstwy geologiczne okolic Jaślisk.

Na całokształt tworzenia się gleb na obszarze Jaślisk szczególny wpływ miało stosunkowo mało odporne na wietrzenie podglebie, znaczna ilość opadów, długotrwałe zaleganie pokrywy śnieżnej na stokach nienasłonecznionych oraz górzyste ukształtowanie terenu. Na obszarach, pod którymi zalegają warstwy magurskie i podmagurskie utworzyły się gleby szkieletowe. Są to typowe gleby leśne. Na obszarze Jaślisk występują także gleby ilaste i gliniaste. Warstwy krośnieńskie, łupki menilitowe, warstwy inoceramowe, piaskowce ciężkowickie, warstwy podmagurskie - to skała macierzysta tych gleb. Większa część tych gleb pokryta jest zarówno lasem, jak i pastwiskami i łąkami. Gleby brunatne występują na obszarach, pod którymi zalegają warstwy górno i dolnokrośnieńskie. Nadają się one zarówno do uprawy jak i do zalesiania. Gleby okolic Jaślisk są ciężkie do zagospodarowania. Głównie są wykorzystywane do uprawy jęczmienia, owsa oraz ziemniaków. Mimo wszystko, większość obszaru zajmują łąki, pastwiska oraz lasy.

2.4 PRZYRODA

Zalesienie terenu Gminy wynosi 2 %, co stanowi prawie 0,6 % zasobów leśnych powiatu krośnieńskiego. Na obszarze Gminy dominują drzewostany bukowe stanowią około 4 %, jodłowe 75 %, wierzbowe 5% . Najliczniej występującymi gatunkami są: buk zwyczajny jodła pospolita i sosna, oraz dąb, brzoza, jawor, klon, olcha, grab.

Na terenie gminy występują;

- Jaśliski Park Krajobrazowych o łącznej powierzchni 14229 ha,
- Obszar Natura 2000

Na omawianym obszarze dominują lasy regla dolnego (40% buk, 26% jodła, 19% sosna, 4% świerk). Wysoki udział jodły jest spowodowany niewielką ilością świerka, który między dolinami Osławy i Wisłoki tworzy szeroką dysfunkcję. Powyżej 400 m n.p.m. występuje buczyna karpacka (buk, jodła). Na Cergowej, Piotrusiu oraz Ostrej

występuje jaworzyna karpacka (jawor, buk). Jodły występują w miejscach wilgotnych, u podnóży gór lub na łagodnych wzniesieniach. Na tarasach zalewowych występują łągi górskie (olchy, topole, wierzby, wiązy) - pięknym przykładem jest tu dolina Jasiołki w okolicach Daliowej.

Warto zauważyć, że obszar ten jest granicą między Karpatami Zachodnimi a Wschodnimi. Powoduje to nakładanie się na tym terenie występowania roślin charakterystycznych dla obu tych obszarów. Występują tu zatem gatunki charakterystyczne dla Karpat Wschodnich, takie jak np. kostrzew górski, jak również gatunki charakterystyczne dla Karpat Zachodnich, takie jak np. wilczomleczka słodkiego. Atrakcyjność regionu zwiększa fakt sporego obniżenia grzbietu karpat. Sprzyja to pojawianiu się gatunków ciepłolubnych z południa, takich jak np. kłokoczka południowa. Cały obszar Beskidu Niskiego objęty jest Obszarem Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Parki i rezerваты chroniące przyrodę na tym obszarze to:

- Jaśliski Park Krajobrazowy
- Magurski Park Narodowy
- "Modrzyna" - Rezerwat utworzony w 1953 roku. Zajmuje powierzchnię 17,87 hektara. Zawiera około 550 dwustuletnich modrzewi.

Ssaki:

Sporadycznie występuje niedźwiedź brunatny (na wschodzie Jaśliskiego Parku Krajobrazowego, na Kamieniu nad Jaśliskami oraz na terenach między Zyndranową a Lipowcem). Ponadto interesujące nas tereny zamieszkują: jeleń, sarna, wilk (okresowo), dzik, lis, łasica, kuna, zając, borsuk, gronostaj, wiewiórka, kret, szczur, mysz polna, wołek oraz nietoperz (w jaśliskich piwnicach).

Ptaki:

Najwięcej ptaków spotkać można na przełęczy dukielskiej, gdyż wiedzie tamtędy jeden z głównych szlaków ptasich wędrówek na południe. Na niebie w okolicach Jaślisk dostrzec możemy takie ptaki jak: bocian czarny, dudek, gawron, gil, gołąb, jaskółka, jastrząb, kukułka, kuropatwa, myszołów, orlik krzykliwy, pliszka górską, puchacz, sikorka, skowronek, słowik, sroka, szpak, wrona, wróbel.

Gady:

zaskroniec, żmija zygzakowata

Płazy:

salamandra, traszka karpacka, żaba

Ryby:

błysłotka, brzana, jelec, kielbia, leszcz, lipień, miętus, okoń, płotka, pstrąg, sandacz, szczupak, świnka, ukleja

Owady

bąk, biedronka, chrabąszcz, komar, konik, mól, mrówka, mucha, osa, pająk, pszczoła, robaczek świętojański, szerszeń, trzmiel

Jaśliski Park krajobrazowy został utworzony w 1992 w ówczesnym województwie krośnieńskim. Należy do Zespołu Karpackich Parków Krajobrazowych z siedzibą zarządu w Krośnie. Jego powierzchnia wynosi 20 885 ha. Otuliną parku jest Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. Jaśliski Park Krajobrazowy ciągnie się od południowo-wschodniego skraju Magurskiego Parku Narodowego na zachodzie (potoki Moczarnik i Wilsznia), aż po Przełęcz Łupkowską na wschodzie wzdłuż granicy ze Słowacją. Jego usytuowanie w strefie przejściowej między odrębnymi jednostkami geomorfologicznym, a mianowicie Karpatami Zachodnimi i Wschodnimi jest ważne ze względów badawczych i przyczynia się do wielkiego bogactwa przyrodniczego omawianych rejonów.

Rzeźba terenu jest dość urozmaicona. Zwykle występują lesiste długie grzbiety i kopulaste, na ogół nie wyodrębnione szczyty, takie jak: Tokarnia (691), Ostra (687), Piotruś (727), masyw Kamienia (857) oraz Kanasiówka (823). W parku biorą swój początek Jasiołka i Wisłok, jak również wiele innych strumieni będących głównie dopływami Jasiołki. Lasy zajmują około 65% jego powierzchni. Pozostała część, to w przeważającej mierze łąki - pozostałości po intensywnej gospodarce rolnej okresu międzywojennego. W drzewostanach przeważa zbiorowisko buczyny karpackiej z licznymi gatunkami domieszkowanymi, ponadto występują lasy typu grądów z domieszkami świerka, a na niższych stanowiskach z lipą szerokolistną. Nad potokami częsty jest las olszowy typu karpackiego. Pojawiają się również bagna, młaki i torfowiska.

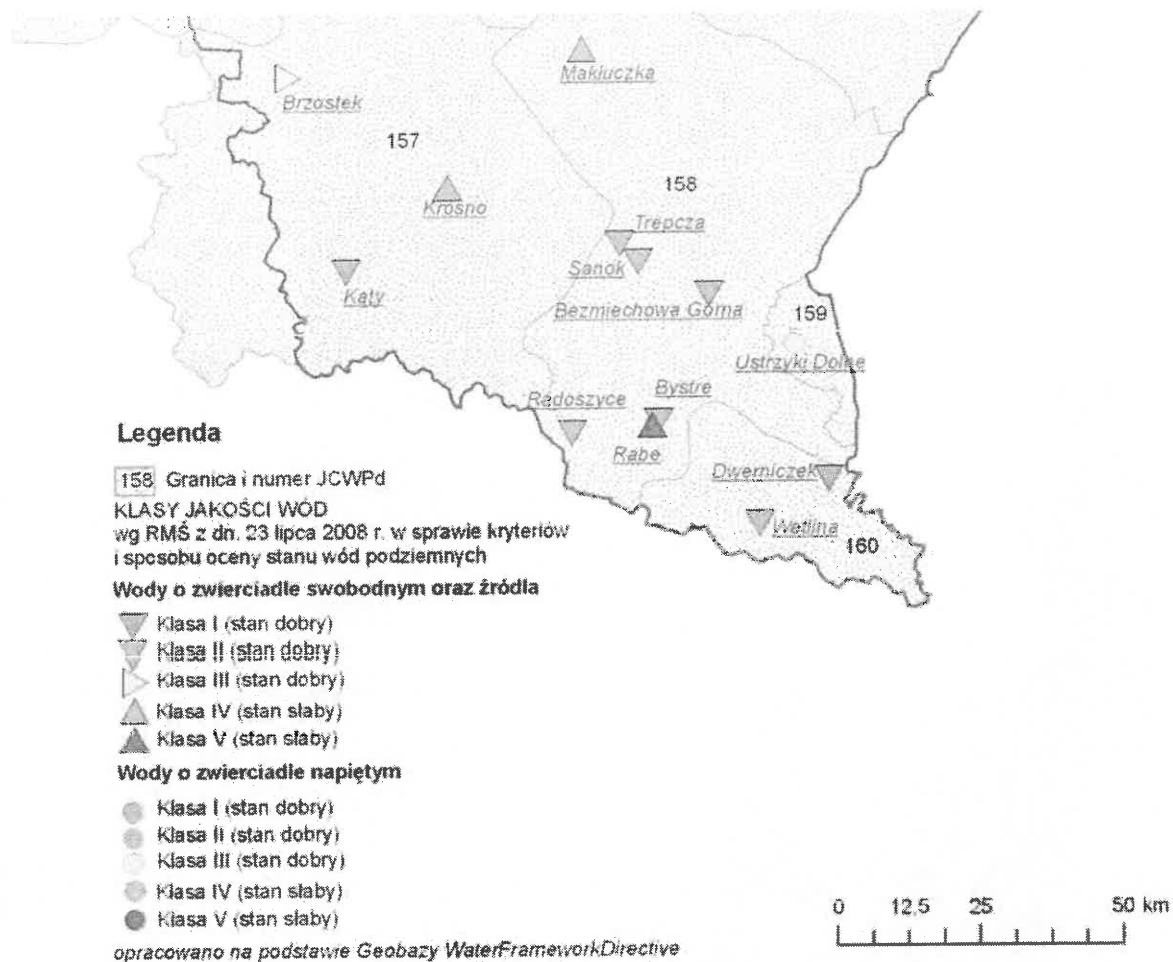
Na obszarze parku występuje ogromne zróżnicowanie roślinności. Napotkać można wiele gatunków chronionych, takich jak: cis, kłokoczka południowa, mącznica lekarska, parzydło leśne, tojad dziobaty, omieg górski, ciemiężycza zielona, sasanki, jęczyznik zwyczajny. Ogółem występuje tam blisko 900 gatunków flory naczyniowej, w tym ponad 600 leśnych. W faunie spotkać możemy 269 gatunków kręgowców, w tym 64 ssaków i 145 ptaków (m.in. takie gatunki jak: orlik krzykliwy, gołębiarz, krogulec, a także puchacz oraz bocian czarny). Łącznie w Jaśliskim Parku Krajobrazowym żyje 181 gatunków zwierząt chronionych.

Na terenie Jaśliskiego Parku Krajobrazowego istnieją centra ekologiczne w postaci rezerwatów przyrody ("Źródlika Jasiołki", "Przełom Jasiołki", "Modrzyzna", "Wadernik", "Kamień") o łącznej powierzchni około 3 tysięcy hektarów.

3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE

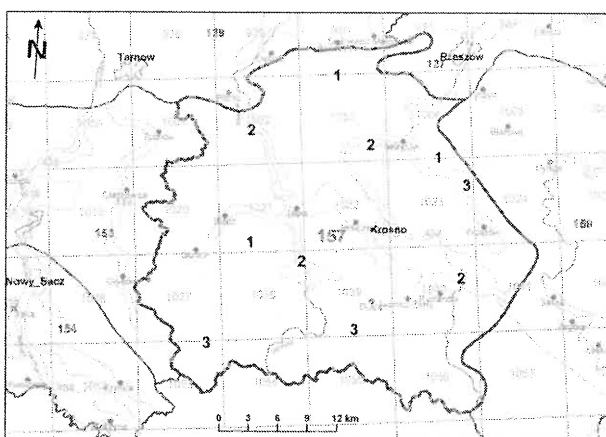
3.1 JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH

Monitoring wód podziemnych prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na poziomie krajowym. Przedmiotem monitoringu są jednolite części wód podziemnych (JCWPd), stanowiące określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Do wykonywania badań i oceny stanu wód podziemnych zobligowany jest z mocy ustawy Prawo wodne Państwowy Instytut Geologiczny. Monitoring wód podziemnych realizowany jest w zakresie stanu chemicznego oraz stanu ilościowego. Podstawą oceny stanu wód podziemnych jest rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych. Obszar powiatu krośnieńskiego położony jest w jednolitej części wód podziemnych nr 157 (region Górnej Wisły w pasie Zewnętrznych Karpat Zachodnich) i zajmuje 20,9 % jej powierzchni. Poziomy wodonośne związane są z utworami akumulacji rzecznej oraz utworami piaskowcowo-łupkowymi. Znaczną część JCWPd nr 157 pokrywają tereny prawnie chronione: Magurskiego Parku Narodowego, Jaśliskiego Parku Krajobrazowego, Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego, częściowo Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki

Rys. Nr 2 Rozkład jakości wód podziemnych oraz oceny w punktach pomiarowych sieci monitoringu diagnostycznego na terenie województwa podkarpackiego w 2010 r. w okolicach Gminy Jaśliska (źródło WIOŚ Rzeszów)

Na obszarze gminy nie zlokalizowano punktu badania jakości wód podziemnych. Natomiast badania jakości wód w granicach powiatu krośnieńskiego (miasto Krosno) wskazują, że wody podziemne osiągnęły III klasę co kwalifikuje je jako wody słabe.

OBJAŚNIENIA:

157 numer jednolitej części wód podziemnych
 granica jednolitej części wód podziemnych

433 obszar i numer Głównego Zbiornika Wód Podziemnych

Rys. nr 3. Lokalizacja jednolitej części wód nr 157 na tle Głównych Zbiorników Wód Podziemnych 433 Dolina rzeki Wisłoka i 432 Dolina rzeki Wisłok.

Badania w zakresie stanu chemicznego wód podziemnych prowadzone są w ramach monitoringu jakości wód podziemnych, który funkcjonuje jako podsystem Państwowego monitoringu środowiska.

Badania i ocenę stanu chemicznego wód podziemnych wykonuje się dla tzw. jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Teren Gminy Wiśniowa w całości znajduje się na JCWPd Nr 157. Ocena stanu chemicznego wód w/w jednolitych części wód podziemnych została przeprowadzona w 2011 r. na podstawie badań wykonanych w 2010 r. w ramach monitoringu diagnostycznego.

Monitoring diagnostyczny JCWPd prowadzony jest w celu dokonania oceny wpływu oddziaływań wynikających z działalności człowieka oraz na potrzeby oceny długoterminowych zmian wynikających zarówno z warunków naturalnych, jak i antropogenicznych. Punkty pomiarowe monitoringu w/w jednolitych części wód są zlokalizowane poza obszarem powiatu strzyżowskiego.

Ocenę stanu chemicznego JCWPd Nr 157 przeprowadzono na podstawie analizy wyników badań uzyskanych w 3 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miejscowościach: Brzostek (Nr otw. 2302), Kąty (Nr otw. 2012) i Krosno (nr otw. 406).

Analiza wyników uzyskanych w w/w punktach pomiarowych wykazała, że w 2010 r. części wód Nr 157 były w dobrym stanie chemicznym.

Podstawą oceny stanu chemicznego wód podziemnych było rozporządzenie w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych.

3.2 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Pobór wód powierzchniowych i podziemnych oraz odprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych do wód powierzchniowych zalicza się do głównych czynników negatywnie wpływających na środowisko wodne. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę miejscowości na terenie powiatu krośnieńskiego są wody powierzchniowe tj. rzeka Jasiołka, rzeka Wisłok oraz zbiornik zaporowy Besko na rzece Wisłok. Woda dostarczana jest do celów pitnych i gospodarczych oraz na potrzeby przemysłowe. Z ujęć tych korzystają również mieszkańcy powiatu krośnieńskiego, m. innymi gmin: Jedlicze, Rymanów, Iwonicz-Zdrój, Miejsce Piastowe, Korczyna, Wojaszówka. Komunalne ujęcia wód powierzchniowych funkcjonują w gminach: Chorkówka, Dukla, Iwonicz-Zdrój, Korczyna.

Na terenie Gminy mieszkańcy korzystają w zarówno z sieci wodociągowej jak również ze studni indywidualnych.

Długość sieci wodociągowej w Gminie w 2010 r., wynosiła 12 km, a roczne zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowało się na poziomie 4,05 m³.

Biorąc pod uwagę liczbę ludności gminy - z wody dostarczanej za pośrednictwem wodociągów wiejskich korzysta 17,6 % mieszkańców, natomiast ścieki bytowe odprowadzane są za pośrednictwem 2,5 km kanalizacji sanitarnej (14 przyłączy). Znaczna część budynków korzysta ze zbiorników bezodpływowych lub odprowadza ścieki w sposób niezorganizowany. Priorytetem stąd też jest zabezpieczenie wodociągowo-kanalizacyjne gminy.

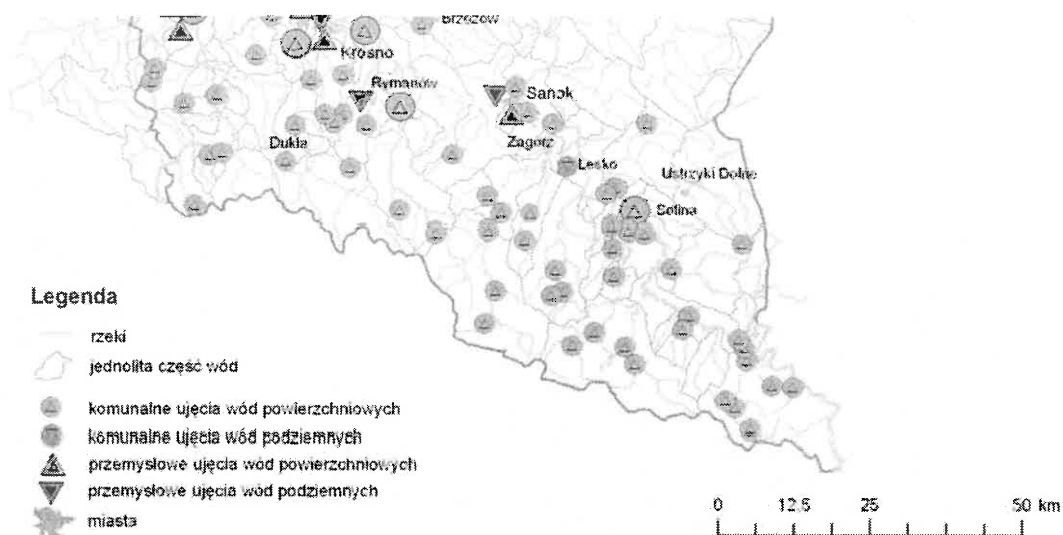
3.3 JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Wody występujące w przyrodzie poddawane są oddziaływaniu presji antropogenicznej, która powoduje pogorszenie ich stanu ilościowego i jakościowego. Zanieczyszczenie wód jest zjawiskiem powszechnym, a główną jego przyczyną jest obecność w wodzie różnego rodzaju substancji, które mogą pochodzić ze źródeł naturalnych lub sztucznych.

Najbardziej podatne na zanieczyszczenie są wody powierzchniowe, dużo mniej wody podziemne, których stopień antropogenicznego zagrożenia zależy przede wszystkim od głębokości ich występowania.

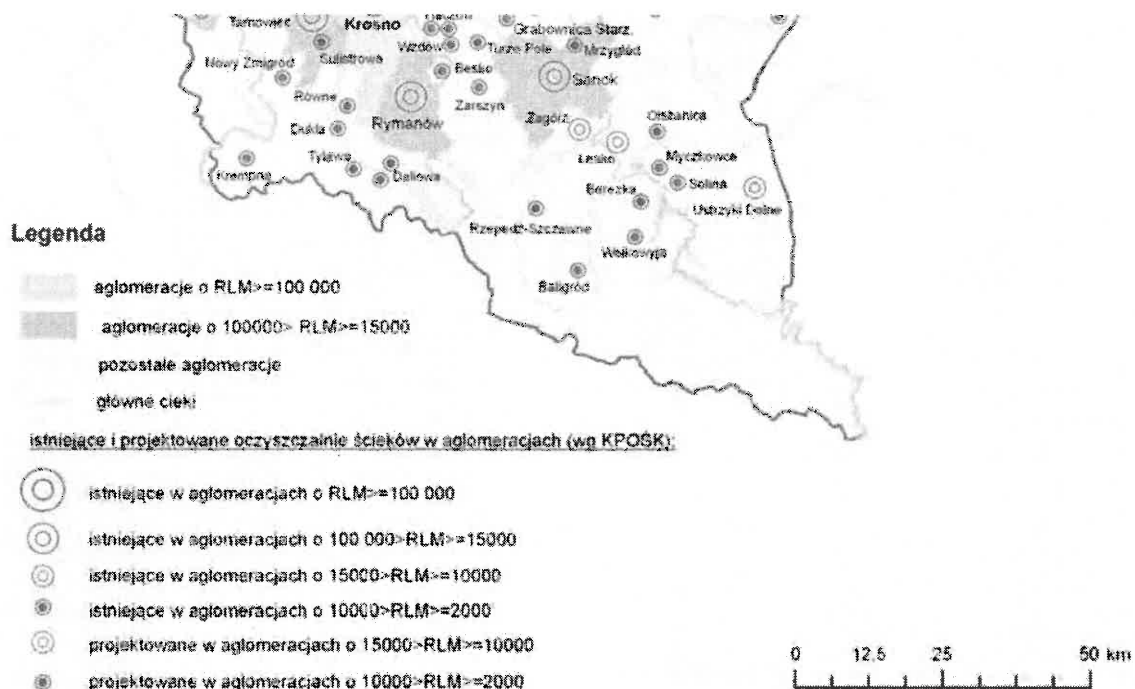
Zagrożenie dla wód powierzchniowych stanowią również nieuporządkowane, tzw. "dzikie wysypiska" odpadów, a w szczególności miejsca w których pozbyto się odpadów niebezpiecznych.

Najsilniejszej presji ze strony powierzchniowych źródeł rolniczych na wody powierzchniowe, należy się spodziewać na obszarach o największej koncentracji ziem użytkowanych rolniczo.

Zródłem danych hydrograficznych jest Mapa Podziału Hydrograficznego Polski wykonana przez Ośrodek Zasobów Wodnych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej na zamówienie Ministra Środowiska i sfinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rys. Nr 4. Ujęcia wody powierzchniowej i podziemnej w okolicach Gminy Jaśliska (źródło WIOŚ Rzeszów)

Uwaga do legendy: obszary aglomeracji na potrzeby mapy zostały wyznaczone poprzez przypisanie gmin do danej aglomeracji, na podstawie analizy dokumentu KZGW "Sprawozdanie z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej w województwie podkarpackim w roku 2010".
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Urząd Statystyczny w Lublinie, Urząd Statystyczny w Białymostku, Urząd Statystyczny w Tarnobrzegu, Urząd Statystyczny w Przemyślu, Urząd Statystyczny w Strzyżowie, Urząd Statystyczny w Żarnowie, Urząd Statystyczny w Łańcuchu, Urząd Statystyczny w Mielcu, Urząd Statystyczny w Nowym Sączu, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Urząd Statystyczny w Sanoku, Urząd Statystyczny w Tarnobrzegu, Urząd Statystyczny w Ustrzykach, Urząd Statystyczny w Włoszowie, Urząd Statystyczny w Żarnowie, Urząd Statystyczny w Łańcuchu, Urząd Statystyczny w Mielcu, Urząd Statystyczny w Nowym Sączu, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Urząd Statystyczny w Sanoku, Urząd Statystyczny w Tarnobrzegu, Urząd Statystyczny w Ustrzykach, Urząd Statystyczny w Włoszowie.

Rys. nr 5. Rozkład oczyszczalni ścieków istniejących oraz projektowanych w aglomeracjach o RLM ≥ 2000 w części południowej województwa podkarpackiego, wg stanu na 31 grudnia 2010r.

Badania i ocena jakości wód powierzchniowych wykonywane są w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska. Podstawą oceny stanu wód jest realizacja Programu monitoringu środowiska województwa podkarpackiego na lata 2010-2012

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej w Europie, nakłada na wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej obowiązek osiągnięcia do 2015 r. dobrego stanu wód i określa m. innymi sposób dokonywania ocen stanu wód. W 2010 r. w ramach monitoringu operacyjnego na terenie powiatu krośnieńskiego dokonano oceny stanu wód Jasiołki oraz trzech dopływów Wisłoka: Ślączki, Lubatówki i Marcinka, wskazanych jako zagrożonych nieosiągnięciem do 2015 r. dobrego stanu wód.

W beskidzkiej części zlewni dominują kompleksy leśne.

Pozostały, pogórski obszar w niewielkim stopniu jest zalesiony, rzeka przepływa przez tereny zabudowane i tereny użytkowane rolniczo. Główne źródła zanieczyszczeń Jasiołki to miasta: Dukla, Jedlicze oraz liczne miejscowości położone bezpośrednio nad rzeką lub w jej dolinie, a także spływy powierzchniowe z terenów zabudowanych i użytkowanych rolniczo. Jasiołka stanowi źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną.

W gminie nie są wykonywane badania jakości wód powierzchniowych. W najbliższej okolicy gminy Jaśliska wykonano badania jakości rzeki Jasionki (przepływającej przez gminę) w gminie Dukla 52,8 km rzeki

Klasyfikacja rzeki Jasiołki w punkcie pomiarowo-kontrolnym Jasiołka - Stasianie (jednolita część wód Jasiołka do Panny) na podstawie elementów biologicznych i fizykochemicznych wykazała potencjał dobry (II klasa).

Rzeka ta ze względu na swój górski charakter stanowi niejednokrotnie źródło zagrożeń powodziowych (ulewne opady, roztopy)

Zgodnie z danymi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie jednolite części wód powierzchniowych na terenie Gminy Jasłiska przedstawia tabela nr 1:

Tabela Nr 1. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie Gminy Jasłiska

Kod JCW	Nazwa JCW	Typ	status	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Cele środowiskowe	Uwagi
PLRW20001221844	Jasiołka do Panny	Potok fliszowy	Silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona	Nadrzędnym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu wód do roku 2015. Wody powierzchniowe, w tym silnie zmienione i sztuczne jednolite części wód, powinny do tego czasu osiągnąć dobry stan chemiczny, oraz	Dla żadnej JCW nie przewiduje się odstępstwa od celów środowiskowych (derogacji)
PLRW20001222629	"Morwawa"	Potok fliszowy	Silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona		
PLRW20001222613*	"Wiśtok do zb. Besko	Potok fliszowy	Silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona		

*Według danych RZGW wymienione JCW jedynie w ułamku % zahaczają o tereny gminy

3.4 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE I HAŁAS

3.4.1 JAKOŚĆ POWIETRZA

Zanieczyszczenia emitowane do powietrza niekorzystnie wpływają nie tylko na stan atmosfery, ale także na jakość oraz czystość wód i gleb, rozwój roślin i zwierząt, a co za tym idzie także na zdrowie człowieka. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego można podzielić na chemiczne wprowadzane w postaci gazów i areozoli (dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla) oraz mechaniczne, do których zaliczane są różnego rodzaju pyły.

Dwutlenki siarki (SO₂) – zanieczyszczenie gazowe charakterystyczne dla procesów spalania paliw zawierających siarkę (węgiel kamienny, brunatny, oleje napędowe i opałowe). Pochodzi głównie z energetycznego spalania paliw, produkcji wyrobów przemysłowych. Stężenie tego zanieczyszczenia wzrasta wraz z rozpoczęciem sezonu grzewczego. Występując w powietrzu jest przyczyną zakwaszenia wody deszczowej, następstwem czego jest wzmożona korozja metali.

Tlenki azotu – popularnie oznaczane symbolem NO_x. Powstają w procesie spalania, w wyniku bezpośredniej syntezy azotu i tlenu. Największy udział w emisji tlenków azotu ma transport. Znaczący wpływ ma również rolnictwo (podtlenek azotu).

Tlenek węgla – powstaje w wyniku złych warunków spalania (niecałkowite spalanie). Największe stężenia CO notuje się wzdłuż tras komunikacyjnych, co dowodzi, że pojazdy mechaniczne są największym jego źródłem.

Pyły zawieszone – bardzo drobne cząstki substancji stałych zawieszane w powietrzu. Mogą pochodzić ze spalania węgla, z silników wysokoprężnych, jak również powstawać w wyniku reakcji pomiędzy zanieczyszczeniami gazowymi (np. amoniaku z dwutlenkiem siarki).

Powietrze jest niezwykle ważnym elementem środowiska, gdyż emitowane zanieczyszczenia wpływają na stan nie tylko atmosfery, ale także na jakość wód i gleb, rozwój roślin i zwierząt, a tym samym na zdrowie człowieka.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są ciepłownie miejskie, zakłady przemysłowe, kotłownie lokalne oraz środki transportu. Podstawowymi zanieczyszczeniami powietrza są pyły oraz gazy takie jak dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla.

Wynikiem oddziaływania wyemitowanych pyłów i gazów jest stan zanieczyszczenia powietrza czyli emisja. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie nie wykonywał badań na terenie gminy. Natomiast z dokumentu o nazwie „Stan środowiska w Powiecie Krośnieńskim w 2010r” wynika, że jakość powietrza w strefie podkarpackiej w 2010 r., obejmującej swym zasięgiem również powiat krośnieński, przedstawiała się następująco:

1. **Zanieczyszczenia gazowe** objęte programem badań, tj.: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen i ozon (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i ozon (w kryterium ochrony roślin) osiągały niskie wartości stężeń. Średnie roczne stężenia podstawowych zanieczyszczeń gazowych na obszarach miejskich w strefie podkarpackiej kształtowały się następująco:

- dwutlenek siarki - od 4,8 µg/m³ (Tarnobrzeg) do 12,1 µg/m³ (Jasło-Floriańska), tj. 24,0-60,6 % wartości dopuszczalnej,
- dwutlenek azotu - od 8,7 µg/m³ (Nisko) do 29,8 µg/m³ (Jarosław), tj. 21,8-74,5 % wartości dopuszczalnej,
- benzen - od 2,1 µg/m³ (Mielec) do 3,4 µg/m³ (Przemyśl), tj. 42-68 % wartości dopuszczalnej.

Nie stwierdzono przekroczeń obowiązujących dla tych substancji wartości kryterialnych w powietrzu zarówno ze względu na ochronę zdrowia, jak i ochronę roślin. Pozwoliło to na zakwalifikowanie strefy podkarpackiej pod względem zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami, dla obu kryteriów, do klasy A.

W przypadku ozonu nie został dotrzymany poziom celu długookresowego.

Działania wynikające z tej klasyfikacji, to:

- dalszy monitoring powietrza oparty na pomiarach automatycznych i pomiarach wskaźnikowych,
- utrzymanie jakości powietrza w zakresie omawianych zanieczyszczeń na tym samym lub lepszym poziomie,
- podjęcie w ramach wojewódzkiego programu ochrony środowiska ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych, mających na celu dotrzymanie celu długoterminowego ozonu od 2020 r.

2. Badania powietrza atmosferycznego oraz analiza wyników pomiarów wykazały duże zanieczyszczenie **pyłem zawieszonym PM10**, mierzonym w kryterium ochrony zdrowia. W 2010 r. w strefie podkarpackiej na obszarach miejskich średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego wynosiły od 38,2 µg/m³ (Nisko) do 50,6 µg/m³ (Przemyśl), czyli zawierały się w przedziale 95,5-126,5 % normy średniorocznej. Obszar całego województwa (miasto Rzeszów i strefa podkarpacka), zostały zaliczone do klasy C. Działania wynikające z tej klasyfikacji, to:

- obowiązek opracowania dla strefy podkarpackiej naprawczego Programu Ochrony Powietrza w zakresie pyłu PM10 uwzględniającego zidentyfikowane rejony przekroczeń, dla których działania naprawcze nie zostały wcześniej podjęte,
- wdrażanie opracowanych powiatu jasielskiego naprawczych Programów Ochrony Powietrza w zakresie PM10,
- monitorowanie w kolejnych latach przez WIOŚ w Rzeszowie stopnia zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 na obszarach objętych naprawczymi Programami Ochrony Powietrza, w aspekcie efektów przeprowadzanych inwestycji na rzecz poprawy jakości powietrza.

3. Znaczne zanieczyszczenie powietrza stwierdzono w zakresie **pyłu PM2.5**.

W ocenie rocznej strefa podkarpacka zaliczona została do klasy C. Działania wynikające z tej klasyfikacji, to:

- obowiązek opracowania dla strefy podkarpackiej naprawczego Programu Ochrony Powietrza w zakresie pyłu PM2.5, uwzględniającego zidentyfikowane rejony przekroczeń,
- monitorowanie w kolejnych latach przez WIOŚ w Rzeszowie stopnia zanieczyszczenia powietrza pyłem PM2.5, szczególnie na obszarach przekroczeń.

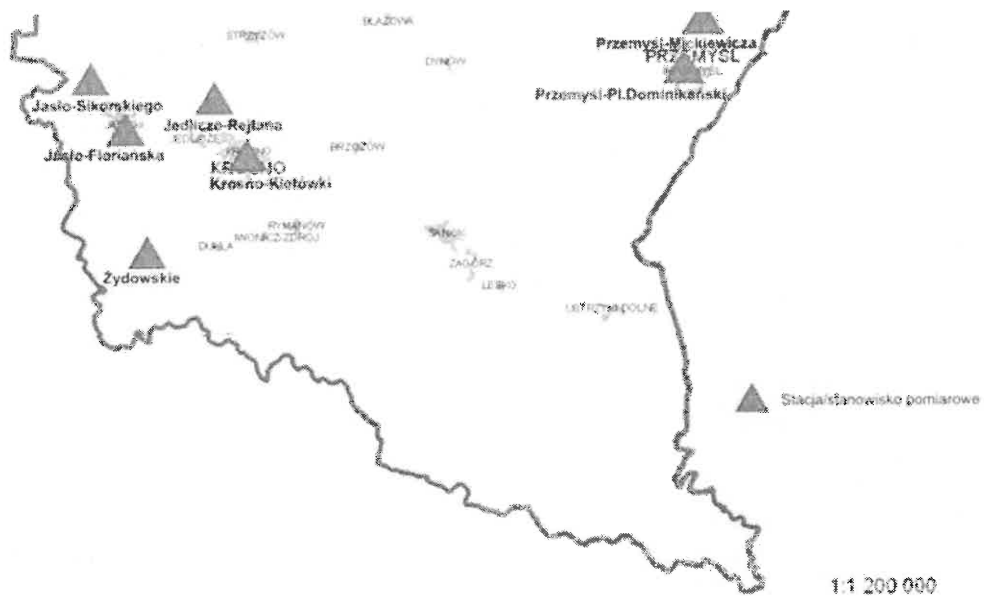
4. Dla metali w pyłe PM10 (**arsen, kadm, nikiel, ołów**) wartości odniesienia zostały dotrzymane na obszarze całego województwa. Działania wynikające z tej klasyfikacji, to:

- utrzymanie jakości powietrza w zakresie arsenu, kadmu, niklu i ołowiu na tym samym lub lepszym poziomie,
- monitorowanie poziomów stężeń metali w pyłe PM10 w ustalonych punktach pomiarowych.

5. Średnioroczne stężenia **benzo(a)pirenu** w pyłe zawieszonym PM10 przekroczyły wartość docelową we wszystkich punktach pomiarowych w województwie, co było podstawą dla

zaliczenia zarówno strefy miasto Rzeszów, jak i strefy podkarpackiej do klasy C. Działania wynikające z tej klasyfikacji, to:

- obowiązek opracowania dla miasta Rzeszów i strefy podkarpackiej naprawczych Programów Ochrony Powietrza w zakresie benzo(a)pirenu,
- monitorowanie, w kolejnych latach przez WIOŚ w Rzeszowie stopnia zanieczyszczenia powietrza benzo(a)pirenem na obszarach objętych naprawczymi Programami Ochrony Powietrza, w aspekcie efektów przeprowadzanych inwestycji na rzecz poprawy jakości powietrza.

*Rys. Nr 6 Punkty pomiarowe stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w okolicach gminy
Jaslika*

głównym sprawcą zagrożeń akustycznych jest komunikacja drogowa. W monitorowaniu środowiska nie prowadzi się stałych pomiarów hałasu, stąd nie jest możliwe ustalenie długookresowych zmian jego natężenia.

Podstawowymi czynnikami decydującymi o poziomie hałasu drogowego są:

- natężenie ruchu pojazdów,
- prędkość strumienia pojazdów,
- płynność ruchu,
- proces rozciągania się szczytu komunikacyjnego porannego i popołudniowego,
- brak obwodnic,
- stan techniczny nawierzchni i pojazdów.

O klimacie akustycznym na obszarze Gminy decyduje przede wszystkim emisja hałasu przez środki komunikacji drogowej. Problematiczny hałas jest w okolicach drogi krajowej w kierunku przejścia granicznego w Barwinku. Duże natężenie ruchu w szczególności ciężkiego sprzętu stanowi największą uciążliwość hałasową. Działania związane z ograniczeniem hałasu winny się skupiać przede wszystkim na utrzymywaniu dróg we właściwym stanie technicznym, prowadzeniu ich remontów i napraw, poszerzaniu i tworzeniu bezpiecznych dla pieszych poboczy oraz tworzeniu miejsc postojowych i parkingowych.

3.4.3 WYTWARZANE ODPADY KOMUNALNE

Zgodnie z treścią art. 3 ustawy o odpadach, odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są:

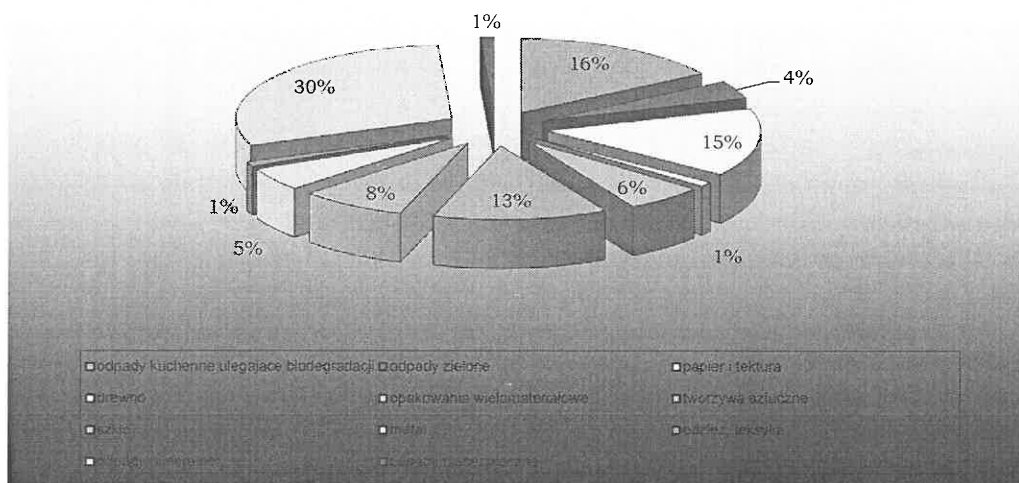
- Gospodarstwa domowe,
- Obiekty infrastruktury takie jak: handel, usługi i rzemiosło, szkolnictwo, przemysł w części „socjalnej”, obiekty turystyczne inne.

Według przeprowadzonych wyliczeń szacunkowych w roku 2010r. powstało w gminie Jaśliska odpowiednio 343 Mg odpadów komunalnych.

Ponieważ tereny należące do Gminy są terenami wiejskimi część odpadów jest zagospodarowywana przez gospodarstwa we własnym zakresie. Dotyczy to głównie odpadów zielonych, pozostałości kuchennych, papieru i tektury oraz w wielu przypadkach także tworzyw sztucznych, opon lub tkanin które są używane jako paliwa w przydomowych kotłowniach.

W Gminie w 2010r. zebrano 154,7 Mg odpadów niesegregowanych oraz 8,2 Mg odpadów z selektywnej zbiórki.

Morfologię wytworzonych niesegregowanych odpadów komunalnych przyjęto zgodnie z WPGO na obszarach wiejskich i przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2 .Skład morfologiczny odpadów na terenach wiejskich

Największy udział ponad 30 % w masie wytwarzanych odpadów komunalnych mają odpady, ulegające biodegradacji. W oparciu o te dane dokonano szacunków ilości poszczególnych frakcji odpadów komunalnych, przedstawione w tabeli nr 1. Zaznaczyć należy, że ilości te, jak wskazano wcześniej, są jedynie danymi szacunkowymi. Ze względu na niepełną ewidencję odpadów komunalnych, nie można określić rzeczywistej ilości odpadów wytwarzanych.

Tabela nr 1. Szacunkowa ilość poszczególnych frakcji wytwarzanych odpadów komunalnych w 2010r.

l.p.	nazwa odpadu	ilość
		Mg
1.	odpady kuchenne ulegające biodegradacji	55
2.	odpady z pielęgnacji terenów zielonych	14
3.	papier i tektura	51
4.	opakowania wielomateriałowe	20
5.	tworzywa sztuczne	44
6.	Szkło	27
7.	Metal	17
8.	odzież, tekstylia	3
9.	Drewno	3
10.	odpady niebezpieczne	3
11.	odpady mineralne, w tym frakcja popiołowa	106
razem		343

Gmina posiada zabudowę jednorodzinną stąd też część odpadów komunalnych jest zagospodarowywanych przez gospodarstwa we własnym zakresie. W sposób dopuszczony prawnie najczęściej wykorzystywane są:

- Frakcje mineralne - do utwardzania nawierzchni dróg,
- Odpady zielone - do kompostowania lub jako paliwo
- Odpady kuchenne ulegające biodegradacji – do skarmiania zwierząt lub kompostowania
- Drewno – jako paliwo

Niestety oprócz ww. form zagospodarowania odpadów zdarzają się także takie, które stanowić mogą zanieczyszczenie środowiska substancjami niebezpiecznymi oraz są źródłem uciążliwości zapachowych. Najczęstszą formą pozbywania się odpadów zwłaszcza w okresie zimowym jest ich spalanie w kotłowniach domowych. Szczególnie tworzywa sztucznych jako odpady wysokoenergetyczne są chętnie używane do tego celu.

Mieszkańcy gminy często deponują odpady w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych (dzikie wysypiska), ale także dzikie wysypiska powstają z odpadów podrzucanych, głównie przy trasach komunikacyjnych.

Niesegregowane odpady komunalne zbierane na terenie gminy zagospodarowywane są poprzez składowanie na składowisku odpadów. Istnieje także możliwość przesortowania ich w instalacji sortowniczej w Krośnie lub Wolicy.

Od 1 stycznia 2013r. na składowisku odpadów nie będą mogły być unieszkodliwiane odpady, które nie spełnią następujących wymogów:

- zawartość węgla organicznego do 5%
- strata przy prażeniu do 8% s.m
- wartość opałowa do 6MJ/kg

Wg znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach gospodarowanie niesegregowanymi odpadami komunalnymi, odpadami zielonymi oraz pozostałościami z sortowania odpadów winno odbywać się w oparciu o regiony gospodarki odpadami oraz instalacje regionalne wskazane w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami. Aktualnie wg projektu WPGO gmina Jaśliska została włączona do Regionu Południowo Zachodniego. W WPGO wskazano instalacje do których należy przekazać zmieszane odpady komunalne oraz zebrane selektywnie odpady zielone z terenu regionu Południowo-Zachodniego.

3.4.3.1 ODPADY WIELKOGABARYTOWE

Odpady wielkogabarytowe są to odpady, które ze względu na swoje rozmiary nie mieszczą się w typowych pojemnikach na odpady np.: zbędne meble, sprzęt agd, wózki itp.

Tabela nr 2. Wskaźniki charakterystyki ilościowej odpadów wielkogabarytowych w kg/M/rok

Rodzaj odpadu	[kg/M/r]	% z całości	Ilość odpadów
Odpady wielkogabarytowe	15	9,3	32

Szacunkowa ilość odpadów wielkogabarytowych powstających na terenie gminy wynosi ~ 32 Mg /rok (tabela nr 2).

3.4.3.2 ODPADY OPAKOWANIOWE

Odpady opakowaniowe to wszystkie opakowania, w tym wielokrotnego użytku, wycofane z ponownego użycia, stanowiące odpady w rozumieniu przepisów o odpadach z wyjątkiem odpadów powstających w procesie produkcji opakowań.

Ze względu na zalecaną metodę odzysku opakowania mogą być opakowaniami przydatnymi do odzysku:

- przez recykling materiałowy
- w postaci energii
- przez kompostowanie
- przez biodegradację

Według danych szacunkowych w 2010r. wytworzono 128 Mg odpadów opakowaniowych.

Rynek surowców wtórnych z opakowań jest bardzo niestabilny. Selektywna zbiórka musi być aktualnie dotowana, gdyż cena odpadu nie pokrywa kosztów jego zbiórki, transportu i przygotowania (sortowanie) do odzysku.

3.4.3.3 ODPADY Z BUDOWY I REMONTÓW

Wielkość wytworzonego strumienia odpadów budowlanych w 2010r. na terenie gminy Jaślika wynosiła ~ 86 Mg (tabela nr 3).

Tabela nr 3. Wskaźniki charakterystyki ilościowej odpadów z budowy i remontów w kg/M/rok

rodzaj odpadu	[kg/M/r]	% z całości	ilość odpadów
odpady budowlane	40	25	86

3.4.3.4 ODPADY BIODEGRADOWALNE

Do odpadów ulegających biodegradacji w strumieniu odpadów komunalnych należy zaliczyć:

- odpady kuchenne ulegające biodegradacji,
- odpady z pielęgnacji terenów zielonych,
- papier i tektura,
- drewno,
- odzież i tekstylia (z materiałów naturalnych)

Stąd też według danych szacunkowych ilość odpadów biodegradowalnych wytworzonych w 2010r. wynosi 124 Mg. Część tych odpadów, w związku z zabudową jednorodzinną gminy jest wykorzystywana gospodarczo jako karma dla zwierząt (pozostałości kuchenne), jako paliwo (odpady drewna, gałęzie, liście, papier), jako składnik kompostu (odpady roślinne, papier).

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach określa iż maksymalne ilości odpadów ulegających biodegradacji przeznaczone do składowania na składowisku odpadów wynoszą:

- A) do dnia 16 lipca 2013 r. - do nie więcej niż 50 % wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
B) do dnia 16 lipca 2020 r. - do nie więcej niż 35 % wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji

W stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

Szacuje się, że ilość wytworzonych odpadów biodegradowalnych w 1995r. wynosiła 92Mg

Stąd też ilość odpadów biodegradowalnych składowanych na składowisku winna być ograniczona do 16 lipca 2013r. o 46 Mg, do 16 lipca 2020 o 60 Mg.

Największy udział w masie odpadów ulegających biodegradacji mają odpady powstające podczas przygotowania posiłków (tzw. odpady kuchenne), które wraz z odpadami z pielęgnacji zieleni przydomowej stanowią ok. 52% ich masy.

3.4.3.5 ODPADY NIEBEZPIECZNE

Do strumienia odpadów komunalnych trafia wiele materiałów związanych z działalnością bytową ludzi, które zaliczane są do odpadów niebezpiecznych. Wg definicji zawartej w ustawie o odpadach (art. 3) odpady niebezpieczne są to odpady:

- 1) należące do kategorii lub rodzajów odpadów określonych na liście a załącznika nr 2 do ustawy oraz posiadające co najmniej jedną z właściwości wymienionych w załączniku nr 4 do ustawy lub
- 2) należące do kategorii lub rodzajów odpadów określonych na liście b załącznika nr 2 do ustawy i zawierające którykolwiek ze składników wymienionych w załączniku nr 3 do ustawy oraz posiadające co najmniej jedną z właściwości wymienionych w załączniku nr 4 do ustawy.

Są to zatem odpady zawierające w swoim składzie substancje: toksyczne, palne, wybuchowe, biologicznie czynne, a także zakażone mikroorganizmami chorobotwórczymi. Przykładowo można wymienić:

1. Zużyte baterie, akumulatory itp.;
2. Odpady zawierające rtęć (lampy rtęciowe, w tym świetlówki, termometry, przełączniki);
3. Pozostałości oraz opakowania po farbach i lakierach;
4. Rozpuszczalniki organiczne;
5. Odpady zawierające inne rozpuszczalniki oraz substancje chemiczne służące do wywabiania plam, środki czyszczące;
6. Środki ochrony roślin (pestycydy) oraz opakowania po nich;
7. Środki do konserwacji i ochrony drewna oraz opakowania po nich;
8. Zbiorniki po aerozolach, pozostałości domowych środków do dezynfekcji i dezynsekcji;
9. Odpady zawierające oleje:
 - Filtry oleju,
 - Czyściwo;
 - Smary, środki do konserwacji metali itp.;
10. Odczynniki chemiczne, np. Fotograficzne;
11. Przeterminowane lub częściowo wykorzystane leki;
12. Skazone opatrunki, strzykawki i inne (w tym zużyte pampersy).

Biorąc pod uwagę, że 1 % odpadów w strumieniu odpadów komunalnych to odpady niebezpieczne w 2010 r. w Gminie Jaśliska w strumieniu odpadów komunalnych znajdowało

się 3,4 Mg odpadów niebezpiecznych. Szacunkowa masa poszczególnych rodzajów odpadów niebezpiecznych przedstawiono w tabeli nr 4.

Tabela nr 4. Szacunkowa masa poszczególnych rodzajów odpadów niebezpiecznych w roku 2010 w Gminie Jasłiska

kod	Nazwa	%	masa (Mg)
20 01 13*	rozpuszczalniki	3	0,09
20 01 14*	kwasy i alkalia	1	0,03
20 01 15*			
20 01 17*	odczynniki fotograficzne	2	0,06
20 01 19*	środki ochrony roślin (np. pestycydy, herbicydy, insektycydy)	5	0,15
20 01 21*	lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć	5	0,15
20 01 23*	urządzenia zawierające freony	3	0,09
20 01 26*	oleje i tłuszcze ¹⁾	10	0,30
20 01 27*	farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcza i żywice zawierające substancje niebezpieczne	35	1,05
20 01 29*	detergenty zawierające substancje niebezpieczne	5	0,15
20 01 31*	leki cytotoksyczne i cytostatyczne	4	0,12
20 01 33*	baterie i akumulatory ołowiowe	12	0,36
20 01 35*	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	10	0,30
20 01 37*	drewno zawierające substancje niebezpieczne	5	0,15
RAZEM		100	3

¹⁾ – INNE NIŻ OLEJE I TŁUSZCZE JADALNE

3.4.3.6 ZUŻYTE SPRZĘT ELEKTRYCZNY I ELEKTRONICZNY

Odpady elektryczne i elektroniczne występują praktycznie wszędzie tam gdzie prowadzona jest działalność gospodarcza oraz w gospodarstwach domowych. Szacuje się, że

w gospodarstwach domowych w Gminie Jaślicka, w roku 2010 wytworzono ok. 7 Mg zużytych urządzeń (3,3 kg/mieszkańca), w tym 1,6 Mg zaliczanych do odpadów niebezpiecznych

3.5 POWAŻNE AWARIE I KLĘSKI ŻYWIOŁOWE.

Dyrektywa Rady nr 96/82/WE z 9 grudnia 1996 w sprawie kontrolowania zagrożeń z udziałem niebezpiecznych substancji ma na celu zapobieganie poważnym awariom i ograniczanie ich skutków dla ludzi i środowiska naturalnego, zapewniając wysoki stopień ochrony w całej Wspólnocie Europejskiej w sposób spójny i efektywny. Artykuł 12 Dyrektywy Seveso II wymaga, aby Państwa Członkowskie uwzględniały w swoich strategiach i planach zagospodarowania przestrzennego zapobieganie poważnym awariom i ograniczanie ich skutków. Rozwój gospodarczy może wymusić konieczność lokalizowania nowych obiektów, które mogą oddziaływać na środowisko. W takim przypadku zasadnicze znaczenie ma właściwa lokalizacja tego typu obiektów oraz wyznaczenie stref i ochrona terenu. Rozwój technologii przemysłowych sprawia, że wzrasta zagrożenie chemiczne, pożarowe, techniczne, ekologiczne. Corocznie wzrasta zarówno ilość niebezpiecznych substancji chemicznych przechowywanych i wytwarzanych w zakładach, jak również transportowanych po drogach i trasach kolejowych.

Do ochrony środowiska przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady, stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych, jak również organy administracji. Ponieważ przez teren Gminy przebiega droga krajowa E 9, która niejednokrotnie przewożone są substancje i materiały niebezpieczne, może istnieć niebezpieczeństwo wystąpienia zagrożenia dla środowiska.

Do katastrof naturalnych mających najczęściej miejsce w gminie zalicza się:

- zagrożenia powodziowe (rzeka Jasiołka) Zagrożenia te mogą występować na terenie gminy ze względu na górski charakter rzeki i jej dopływów. Występujące z koryta rzeki i potoki powodują zanieczyszczenie terenu „naniesionymi” odpadami lub wymywanie urodzajnej gleby. Niszczą także infrastrukturę .

- huragany – silne wiatry

- gradobicia – intensywne opady gradu występują zazwyczaj w połączeniu z burzami powodując duże zniszczenia zwłaszcza w rolnictwie

- osuwiska ziemi – zjawisko dość częste o ograniczonym zasięgu oddziaływania (nieraz do kilkudziesięciu metrów kwadratowych). Występuje zazwyczaj lokalnie na skutek działalności wód stokowych, wycinania lasu oraz podcinania skarp przez drogi. Występowanie osuwisk może zagrażać obiektom budowlanym.

- susze – mogą być powodowane zmniejszaniem naturalnej retencyjności zlewni, a także zmniejszaniem się poziomów wód podziemnych
- pożary – najczęściej mają miejsce w okresach wiosennych i związane są z wypalaniem traw przez rolników. Często też spotykane są pożary lasów. Pożary mogą obejmować swoim zasięgiem znaczne powierzchnie i wywoływać zróżnicowane skutki.

Odnawialne źródła energii

Energia odnawialna zwana również energią ekologicznie czystą lub zieloną powstaje przy wykorzystaniu naturalnych nośników jakimi są: energia kinetyczna wiatru, energia spiętrzeń lub gorącej wody, energia powstała przy spalaniu biomasy i biogazu oraz energia słoneczna. Konieczność wykorzystania alternatywnych źródeł energii wynika głównie z potrzeby ograniczenia szkodliwych produktów spalania pierwotnych nośników (węgla i jego odmian), wyczerpywania się źródeł kopalnych, jak również dążenia do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego poszczególnych regionów.

Energia wiatru

Jak wynika z mapy średniorocznych prędkości wiatrów, opracowanej przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie, na terenie gminy występują warunki sprzyjające lokalizacji elektrowni wiatrowych, ale ze względu na tereny ochronne lokalizacja takich obiektów jest utrudniona, a wręcz niemożliwa.

Energetyka wodna

Ukształtowanie terenu, duże prędkości przepływu wody w rzekach i potokach szczególnie w południowej części województwa podkarpackiego sprzyjają lokalizacji małych elektrowni wodnych. Energia ta zamienia się w naturalny sposób w energię kinetyczną płynącej wody. Tę właśnie naturalną przemianę wykorzystuje elektrownia wodna. Płynąca woda przepuszczana jest w sposób kontrolowany przez turbiny wodne, którymi obraca się generatory energii elektrycznej. Na terenie gminy nie ma elektrowni wodnych.

Energia słońca

Najistotniejszymi parametrami w wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego są roczne wartości nasłonecznienia. Warunki meteorologiczne charakteryzują się bardzo nierównym rozkładem promieniowania słonecznego w cyklu rocznym. Około 80% całkowitej rocznej sumy nasłonecznienia przypada na sześć miesięcy sezonu wiosenno-letniego, od początku kwietnia do końca września, przy czym czas operacji słonecznej w lecie

wydłuża się do 16 godz/dzień, natomiast w zimie skraca się do 8 godzin dziennie. W województwie podkarpackim średnie nasłonecznienie miesięczne wg danych 10 letnich wynosi odpowiednio od 0,8 kWh/m²/dzień w grudniu do 5.04 kWh/m²/dzień w lipcu. Taki rozkład predestynuje wykorzystanie do celów turystyczno-wypoczynkowych z zabezpieczeniem potrzeb własnych w miesiącach o mniejszym nasłonecznieniu. Wykorzystanie energii promieniowania słonecznego znalazło zastosowanie do wspomaganie ogrzewania budynków użyteczności publicznej, budynków jednorodzinnych, obiektów gospodarczych oraz do podgrzewania wody użytkowej i w basenach na obszarze całego województwa.

Instalacje słoneczne są jednak stosunkowo drogie, dlatego nie są rozpowszechnione

Wody geotermalne

Na terenie województwa istnieje możliwość pozyskiwania energii ze złóż **zasobów wód geotermalnych**. Dotychczas zbadane i udokumentowane złoża tych wód znajdują się m.in. w obrębie „zapadliska podkarpackiego”, gdzie szacowana jest ich ilość na około 360 km³ wód o temperaturze od 35 st.C do ponad 120 st. C, a zgromadzoną w nich energię cieplną szacuje się na 1,5 mld ton paliwa umownego.

Biomasa

Obecnie na Podkarpaciu obserwuje się wzrost zainteresowania alternatywnym paliwem jakim jest **biomasa**. Jest to rodzaj najstarszego i najszerzej wykorzystywanego paliwa np. poprzez: spalanie biomasy roślinnej (drewna opałowego z lasów, odpadów drzewnych z tartaków, zakładów meblarskich i in., słomy), spalanie śmieci komunalnych, wytwarzanie oleju opałowego z roślin oleistych (np. z rzepaku), fermentację alkoholową (np. z ziemniaków) w celu wytworzenia etanolu jako dodatku do paliw silnikowych, uzyskiwanie biogazu w wyniku beztlenowej fermentacji metanowej odpadowej masy organicznej.

Ocenia się, że na terenie gminy panują dogodne warunki do wykorzystywania energii odnawialnej. W chwili obecnej brak jest danych dotyczących udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych na terenie gminy w ogólnym bilansie energetycznym.

4. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Program ochrony środowiska dla Gminy Jaślicka w zakresie ochrony środowiska stanowić będzie podstawę do racjonalnej polityki i działalności władz gminy w zakresie krótko i długoterminowych działań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia. Dlatego duże znaczenie ma stała poprawa jakości wód powierzchniowych i stanu powietrza atmosferycznego, ochrona przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód gruntowych, właściwa gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym, zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zdefiniowane w programie cele i kierunki działania zgodne są z aktualnie obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska i są zgodne z celami i kierunkami działań określonymi w polityce ekologicznej państwa oraz zaktualizowanym Programie ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego i Programie ochrony środowiska Powiatu krośnieńskiego.

Wszelkie działania służące ochronie i poprawie jakości środowiska prowadzone będą w obrębie określonych celów, priorytetów i zadań ekologicznych. Wszystkie te elementy zostały podzielone na krótkoterminowe (obejmujące działania w latach 2012-2015) oraz na długoterminowe (lata 2016-2020). Zamierzenia te skoordynowane są z kierunkami działań określonymi przez instytucje wojewódzkie i powiatowe.

Dotychczasowa polityka samorządu i władz zdaje się potwierdzać tezę, że dbałość o stan środowiska jest jednym z przyjętych w gminie priorytetów. I tak:

- wybudowana została część kanalizacji sanitarnej, a następne odcinki są w trakcie realizacji,
- stalej poprawie ulega stan dróg, corocznie modernizowane są nowe odcinki, kładzie się nowe nawierzchnie, co powoduje większą płynność ruchu i mniejszą emisję spalin i hałasu,
- w miarę możliwości przeznacza się nowe tereny pod zalesienia,
- gospodarka odpadami prowadzona jest w sposób coraz bardziej zorganizowany, co skutkuje poprawą stanu środowiska i zdecydowanie polepsza wizerunek gminy w oczach samych jej mieszkańców, a także potencjalnych inwestorów,
- systematycznie likwidowane są niezorganizowane wysypiska odpadów, mogące wpływać negatywnie na stan wód powierzchniowych, podziemnych czy gleb

Polityka ta realizowana jest w sposób stanowczy i konsekwentny, o czym świadczą coroczne nakłady na inwestycje w zakresie ochrony środowiska. Oprócz inwestowanych środków własnych, władze gminy pozyskują dodatkowe fundusze z różnych źródeł zewnętrznych tj. instytucji krajowych i zagranicznych udzielających wsparcia finansowego w dziedzinie ochrony środowiska.

Przyjmując za bazę stan istniejący określone zostały kierunki rozwoju gospodarczego na następne lata. Nie będzie on bez znaczenia dla stanu środowiska naturalnego, dlatego też konieczne jest określenie zasad, którymi należy się kierować aby nie naruszyć równowagi pomiędzy środowiskiem, a rozwojem gospodarczym – rozwój zrównoważony.

W „Programie ochrony środowiska dla gminy Jaśliska” wskazano trzy główne cele strategiczne, to jest:

- ochronę i poprawę jakości środowiska,
- racjonalne użytkowanie zasobów środowiska,
- edukację ekologiczną, dostęp do informacji i poszerzenie dialogu społecznego.

Ochrona i poprawa jakości środowiska obejmuje:

- ochronę wód i kształtowanie stosunków wodnych,
- właściwą gospodarkę odpadami,
- ochronę przed hałasem,
- ochronę przed polami elektromagnetycznymi,
- ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- ochronę przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej.

• Uporządkowanie gospodarki ściekowej:

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej – objęcie kanalizacją możliwie jak największej liczby mieszkańców

• Uporządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi:

- Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców Gminy.

• Poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej na terenie Gminy:

- Przebudowa i remont nawierzchni dróg gminnych,

• Racjonalna gospodarka zasobami wodnymi:

- Modernizacja wodociągów komunalnych,

• Racjonalna gospodarka energetyczna:

- Wspieranie działań zmierzających do modernizacji sieci elektrycznej,
- Modernizacja kotłowni w obiektach komunalnych.

• Propagowanie idei ochrony środowiska oraz edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy.

Wyżej podane problemy są wg hierarchii ważności rozwiązywane, ciągle jeszcze są aktualne, stąd też w następnych latach będą nadal podejmowane działania zmierzające do wyeliminowania /bądź znaczącego ograniczenia/ tych problemów.

Nakreślone w ww. dokumentach priorytety wpisują się w cele ekologiczne zamieszczone w programach i planach wyższego rzędu, a także są zgodne z kierunkami wytyczonymi w „Polityce ekologicznej państwa”.

4.1 STYMULOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY Z UWZGLĘDNIENIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

CEL STRATEGICZNY: Zwiększenie roli wiedzy i ekoinnowacyjności w procesie rozwoju gospodarczego i społecznego gminy

Kierunki działań w zakresie realizacji celu strategicznego - prowadzenie polityki zmierzającej do racjonalnego korzystania ze środowiska i jego zasobów.

4.2 EDUKACJA EKOLOGICZNA, DOSTĘP DO INFORMACJI I POSZERZENIE DIALOGU SPOŁECZNEGO

Działania jakie będą podejmowane w ramach realizacji tego celu powinny przyczynić się do wykreowania społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, świadomego wzajemnych powiązań pomiędzy zagadnieniami gospodarczymi, społecznymi, ekologicznymi i politycznymi. Podstawowym i głównym celem edukacji ekologicznej jest podniesienie świadomości ekologicznej społeczności gminy, przejawiające się w postaci pozytywnych zachowań proekologicznych we wszystkich dyscyplinach życia i gospodarki, poczuciu współodpowiedzialności każdego obywatela za stan środowiska oraz umożliwieniu każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy niezbędnej dla poprawy środowiska. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz prawo do informacji i udziału obywateli to podstawowe warunki spełnienia założeń realizacji idei zrównoważonego rozwoju.

CEL STRATEGICZNY: Stałe podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.

Kierunki działań w zakresie realizacji celu strategicznego:

- edukacja ekologiczna w zakresie kształtowania postaw sprzyjających osiągnięciu efektów ekologicznych;
- propagowanie zagadnień ochrony ekosystemów, ochrony krajobrazu, kształtowanie norm zachowań sprzyjających ochronie różnorodności biologicznej;
- doskonalenie baz danych o środowisku w postaci elektronicznej, dostępnej za pośrednictwem Internetu;
- wsparcie wybranych projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe;
- szkolenia dla samorządów oraz społeczności lokalnych w zakresie informacji i komunikacji społecznej i udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych (procedury ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów);
- współpraca samorządów wszystkich szczebli w zakresie prezentacji o treściach ekologicznych w ramach oferty programowej regionalnych i lokalnych ośrodków telewizyjnych, radiowych i prasowych;

- wspieranie jednostek zarządzających cennymi przyrodniczo obszarami chronionymi w zakresie: organizowania wystaw o charakterze edukacyjnym; działalności w zakresie muzealnictwa o charakterze przyrodniczym; rozwoju ścieżek edukacyjnych w terenie;

4.3 ASPEKTY EKOLOGICZNE W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM

Planowanie przestrzenne w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego zapewnia warunki utrzymania równowagi przyrodniczej. Przepisy, zwłaszcza ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zapewniają integrację problematyki środowiskowej z problematyką planowania przestrzennego.

CEL STRATEGICZNY: Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju gospodarczego gminy, w tym właściwa lokalizacja przestrzenna inwestycji.

Kierunki działań w zakresie realizacji celu strategicznego:

- rozpoznanie środowiska przyrodniczego w zakresie niezbędnym do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zapewniających optymalne relacje pomiędzy terenami zainwestowania a terenami otwartymi oraz wykorzystanie lokalnego potencjału w zakresie zaopatrzenia w energię i surowce;
- identyfikacja obszarów problemowych, konfliktów przestrzennych i środowiskowych;
- współpraca instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska i jednostek w zakresie zagospodarowania przestrzennego na różnych szczeblach.

CEL STRATEGICZNY: Skuteczne wdrażanie mechanizmów prawnych, finansowych i ekonomicznych zapewniających efektywną i terminową realizację założonych celów ekologicznych.

Kierunki działań w zakresie realizacji celu strategicznego:

- zwiększenie nakładów na ochronę środowiska, w tym skuteczne pozyskiwanie środków finansowych na realizację projektów proekologicznych;
- promocja i wdrażanie systemu „zielonych zamówień” realizowanych ze środków publicznych, a także uruchomienie „zielonych miejsc pracy” oraz wykorzystywanie środków pomocowych UE dla uruchomienia tych programów;
- preferencje proekologiczne w podatkach i opłatach lokalnych;
- kształtowanie równoprawnych warunków konkurencji przez pełne stosowanie zasady „zanieczyszczający płaci”;

edukacja na temat systemów zarządzania środowiskowego, zwłaszcza w aspekcie korzyści finansowych.

5. STRATEGIA DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY I POPRAWY STANU ŚRODOWISKA

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska w Gminie Jaślika zmierzają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem, czy promieniowaniem elektromagnetycznym.

Ochrona wód

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych jest ważnym celem ekologicznym w Gminie. Cel ten zakłada zapewnienie najlepszej jakości wód, w tym utrzymanie ilości wody na poziomie zapewniającym równowagę biologiczną i ochronę przed powodzią. Obszarami na których przeprowadzane są działania związane z poprawą i ochroną jakości wód powierzchniowych oraz podziemnych są zlewnie rzek oraz obszary głównych zbiorników wód podziemnych.. Do celów zaopatrzenia ludności w wodę zużywa wodę podziemną. Istnieje więc konieczność racjonalnego jej użytkowania. Innym istotnym elementem jest sieć wodociągów i jej niezawodność w zaopatrzeniu ludności w wodę.

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki ściekowej. Ważne jest odpowiednie zarządzanie ochroną wód i jej zasobami, monitoring źródeł zanieczyszczeń oraz kontrola wdrażania i egzekwowania prawa. Działania w zakresie ochrony i kształtowania stosunków wodnych będą zmierzały do ograniczenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych.

W gminie jednym ze sposobów ograniczenia przenikania zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych jest kontrola stanu technicznego oraz częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych, w których gromadzone są ścieki bytowe. Uprawnienia takie wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie. Jednakże najważniejszym działaniem w tym zakresie będzie dokończenie kanalizowania obszaru gminy . Ważnym zadaniem jest także likwidacja „nielegalnych” kolektorów ścieków bytowych odprowadzających bez oczyszczania ścieki do rowów przydrożnych, melioracyjnych, bezpośrednio do gleby czy powierzchniowych cieków wodnych Na terenie Gminy zadaniem mającym na celu poprawę jakości wód szczególnie cieków powierzchniowych jest budowa kanalizacji i podłączenie do niej możliwie największej ilości gospodarstw domowych

i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a także systematyczna eliminacja nielegalnych źródeł wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi.

Zadania służące temu celowi, termin ich realizacji oraz przewidywane koszty przedstawia tabela nr

Tabela nr 5 . Harmonogram i koszty działań

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Szacowane koszty w tys. zł
1.	Zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych oraz gleby poprzez kontrolę zbiorników bezodpływowych, zbiorników z gnojowicą oraz likwidowanie „nielegalnych” kolektorów odprowadzających ścieki z gospodarstw domowych	2012-2020	10
2.	Budowa sieci wodociągowej	2012-2020	2000
3.	Budowa kanalizacji z przyłączeniami	2012-2020	2500
4.	Możliwość zbiorowej budowy przydomowych oczyszczalni w przypadkach braku warunków technicznych przyłączenia do kanalizacji	2012-2016	5000
5.	Prowadzenie działań zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków powodzi (np., realizacja polderów zalewowych)	2015-2020	5000
6.	Budowa oczyszczalni ścieków	-2015	400

Gospodarka odpadami

Zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce dotyczącej gospodarki odpadami. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu tj. projektantów, producentów, dystrybutorów, a także konsumentów oraz władz odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Tabela nr 6 . Harmonogram i koszty działań

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Szacowane koszty w tys. zł
1.	Wdrożenie nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi	2012-2014	700
2.	Likwidacja dzikich wysypisk	2012-2015	2
3.	Kontrola realizacji nowego systemu odpadowego	2013-2020	w ramach działalności
4.	Rozpowszechnianie informacji o szkodliwości palenia odpadów w domowych kotłowniach	2012-2016	5

Ochrona powietrza

Realizacja zadań służących tym celem powinna przyczynić się do utrzymania stosunkowo wysokiej jakości powietrza, spełniającej wymagania ustawodawstwa Unii Europejskiej oraz redukcji emisji gazów i pyłów do powietrza. Przy formowaniu podstawowych kierunków działań dla ochrony powietrza zostało przyjęte ogólne założenie maksymalnego ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powinno polegać przede wszystkim na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, komunalnych i komunikacyjnych. Istotną sprawą na terenie gminy jest ograniczenie uciążliwej emisji ze źródeł lokalnych (np. likwidacja spalania odpadów takich jak opony czy tworzywa sztuczne). Modernizacja źródeł emisji poprzez zamianę paliwa węglowego lub koksowego na ekologiczne np. gazowe lub biopaliwa także sprzyjać będzie ograniczeniu emisji zanieczyszczeń. Należy jednak pamiętać, że głównie względy ekonomiczne będą decydowały jakiego rodzaju paliwo będzie wykorzystywane jako źródło ciepła. Wciąż najbardziej popularne jest spalanie węgla kamiennego. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń to nie tylko zamiana paliwa. Redukcje zanieczyszczeń poprzez ograniczenie ilości spalanych paliw uzyskamy także poprzez:

- ograniczenie strat ciepła (uszczelnienie i izolacja sieci ciepłowniczej, docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej),
- wykorzystanie paliw o lepszych parametrach (wyższa kaloryczność, mniejsza zawartość popiołu i siarki)
- propagowanie wykorzystania niekonwencjonalnych (często odnawialnych) źródeł energii,
Działania ograniczające emisje zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych to:
- modernizacja technologii w celu prowadzenia mniej energochłonnej produkcji,
- udoskonalenie procesów spalania, prowadzące do zmniejszenia zużycia paliw,
- wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- prowadzenie systematycznej kontroli emisji zanieczyszczeń,
- pomoc dla zakładów wdrażających systemy zarządzania środowiskiem.

Coraz większe znaczenie dla jakości powietrza mają zanieczyszczenia emitowane przez pojazdy mechaniczne tzw. źródła komunikacyjne (pasmowe). Ponieważ nie są to źródła stacjonarne ograniczanie emisji nie jest sprawą łatwą:

Do działań ograniczających emisję ze źródeł komunikacyjnych mogą należeć:

- zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej (działanie winno zostać uwzględnione przez wszystkich zarządzających drogami) poprzez np. poprawę standardów technicznych dróg,
 - stopniowe eliminowanie pojazdów będących w złym stanie technicznym (zarówno osobowych jak i ciężarowych)
 - tworzenie warunków do popularyzacji ruchu rowerowego np. poprzez wyznaczenie ścieżek rowerowych,
 - powszechne wprowadzenie na stacjach paliw hermetyzacji procesu obrotu paliwami
- Zadania służące temu celowi, termin ich realizacji oraz przewidywane koszty przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Harmonogram i koszty działań

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Koszty w tys. zł</i>
1.	<i>Poprawa płynności ruchu poprzez wzmocnienie nawierzchni dróg w Gminie</i>	<i>2012-2015</i>	<i>110 0</i>
2.	<i>Propagowanie odnawialnych źródeł energii</i>	<i>2012-2020</i>	<i>5</i>
3.	<i>Akcja informacyjna mająca na celu ograniczanie emisji ze spalania odpadów w lokalnych źródłach ciepła poprzez kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych</i>	<i>2012-2015</i>	<i>10</i>
4.	<i>Propagowanie turystyki rowerowej i budowa ścieżek rowerowych</i>	<i>2012-2017</i>	<i>200</i>

Ochrona przed hałasem

Podstawowym działaniem w zakresie ochrony przed hałasem jest doprowadzenie do odpowiednich warunków akustycznych. Są one niezbędne zarówno do efektywnej działalności człowieka jak i dla odpoczynku. Odpowiednia eliminacja hałasu w środowisku jest niezbędna do poprawnego funkcjonowania jego wszystkich elementów. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie. Tutaj szczególne znaczenie będzie miało ograniczenie hałasu drogowego np. poprzez budowę ekranów.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Przedmiotem działań jest skuteczna ochrona ludzi i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Podstawowe kierunki działań dotyczyć będą prowadzenia badań określających skalę zagrożenia promieniowaniem oraz zarządzania emisją pól elektromagnetycznych. Rejonami koncentracji działań w tym zakresie będą stacje telefonii komórkowej, linie przesyłowe energii elektrycznej 110kV i inne urządzenia wytwarzające niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne o częstotliwości 0,03-1016. Główne zadania w tym temacie, przedstawiono w tabeli nr

Tabela nr 8. Harmonogram i koszty działań

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Koszty w tys. zł</i>
1.	<i>Inwentaryzacja źródeł elektromagnetycznych</i>	<i>2012-2020</i>	<i>10</i>
2.	<i>Informowanie mieszkańców o wielkości emisji pól elektromagnetycznych</i>	<i>2012-2020</i>	<i>2</i>

Przedstawione działania są niezwykle istotne, gdyż brak szerokiej informacji powoduje obawę społeczeństwa przed skutkami oddziaływania źródeł elektromagnetycznych.

Ochrona przyrody

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej realizowana będzie m.in. poprzez:

- ochronę krajobrazu terenów wiejskich poprzez promowanie tradycyjnych metod gospodarowania oraz rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki;
- stosowanie przepisów krajowych i wdrażanie Dyrektyw oraz Konwencji międzynarodowych dotyczących ochrony przyrody w celu ochrony najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory występujących na terenach państw członkowskich.

Element ten jest szczególnie ważny w gminie Jaśliska, gdzie to większość terenu to obszary chronione wraz z obszarami NATURA 2000.

Tabela nr 9. Harmonogram i koszty działań

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Koszty w tys. zł</i>
1.	<i>Wdrażanie zaleceń dotyczących obszarów ochrony przyrody, a zawartych w planach ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i obszarów NATURA 2000;</i>	<i>2012-2020</i>	<i>100</i>
2.	<i>Pielęgnowanie istniejących form ochrony przyrody oraz krajobrazu i tworzenie nowych</i>	<i>2012-2020</i>	<i>100</i>
3.	<i>Wspieranie rolnictwa przyjaznego środowisku</i>	<i>2012-2020</i>	<i>10</i>

Zapobieganie poważnym awariom i klęskom żywiołowym

Działania zmierzające do wyeliminowania powstania poważnej awarii oraz minimalizujące jej skutki oraz skutki klęsk żywiołowych przedstawiono w tab. nr 10 .

Tabela nr 10. Harmonogram i koszty działań

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Koszty w tys. zł</i>
1.	<i>Opracowanie planu związanego z usuwaniem skutków środowiskowych wypadków drogowych</i>	<i>2013-2014</i>	<i>5</i>
2.	<i>Zapobieganie zanieczyszczeniom transgranicznym</i>	<i>2012-2015</i>	<i>50</i>
3.	<i>Wzmocnienie systemu kontroli przewożonych towarów i materiałów niebezpiecznych</i>	<i>2012-2015</i>	<i>150</i>

6. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

6.1 STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie jest **Wójt Gminy**. Współdziała on z organami administracji rządowej i samorządowej, instytucjami i innymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Program będzie realizowany zgodnie z kompetencjami przez organy ochrony środowiska oraz podmioty działające na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie określonym przez obowiązujące ustawy i w oparciu o aktualnie dostępne instrumenty: prawno-administracyjne oraz finansowo-ekonomiczne.

Podstawowy podział kompetencji organów administracji (w tym gminy) w zakresie ochrony środowiska reguluje art. 378 ustawy Prawo ochrony środowiska. Istnieją jednak pewne wyjątki dotyczące kompetencji reglamentujących sposób korzystania ze środowiska, zawarte w innych ustawach.

Warunkiem realizacji założonych celów ekologicznych jest: konsekwentna realizacja działań określonych w Programie, jego okresowa weryfikacja i aktualizacja wraz z oceną skutków dla środowiska. Odpowiedzialni za to są uczestnicy wdrażania Programu.

Poza ogólnymi przepisami prawnymi samorząd gminny posiada instrument zarządzania przestrzenią i środowiskiem, jakim jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Na tym poziomie nastąpi **lokalizacja przedsięwzięć ochrony środowiska**.

Na poziomie powiatu organem realizującym działania określone w Programie jest **starosta**, dysponujący instrumentami prawnymi (decyzje, zezwolenia, uzgadnianie, koncesje, kontrola i monitoring, nadzór, publiczne rejestry) umożliwiającymi realizację zadań, między innymi, w zakresie: zalesień i nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, łowiectwa, ochrony przed hałasem, korzystania z zasobów wodnych, wytwarzania, składowania i transportu odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne, procesu inwestycyjnego, związane z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko.

Innymi współrealizatorami programu będą też organy administracyjne wyższego szczebla (rządowe i samorządowe), organizacje pozarządowe (głównie w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa), przedsiębiorcy, instytucje finansujące zadania z zakresu ochrony środowiska itp.

Odbiorcami Programu **będzie społeczeństwo gminy**, które poprzez wzrost wiedzy o stanie środowiska, może ją spożytkować do kontroli realizacji i efektów wdrażania Programu, do działań na rzecz ochrony środowiska na poziomie lokalnym i do osiągnięcia określonych korzyści.

6.2 INSTRUMENTY I NARZĘDZIA REALIZACJI PROGRAMU

Cele ekologiczne określone w Programie mogą być skutecznie realizowane przez instrumenty wynikające z przepisów prawa, struktury zarządzania środowiskiem, rachunku efektywności ekonomicznej (finansowe i ekonomiczne) i polityki społecznej. Pomimo że Program nie jest aktem prawa miejscowego, wpływa na sytuację prawną podmiotów będących poza administracją. Wynika to z prawa ochrony środowiska np. z art. 186 pkt 4, który stanowi, że organ administracji nie może wydać pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, jeżeli byłoby to niezgodne m.in. z programami ochrony środowiska. Wnioskodawca nie uzyska żądanego pozwolenia, jeśli jego treść kłóciłaby się z Programem.

Instrumenty prawno-administracyjne

Instrumenty prawne to przede wszystkim decyzje administracyjne, pozwolenia, zezwolenia oceny, programy m.in.:

- decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach;
- pozwolenia na budowę wydawane zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pozwalające na korzystanie z zasobów środowiska i wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, koncesje na poszukiwanie złóż kopalin, pozwolenia wodnoprawne;
- oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, jakości powietrza oraz wód powierzchniowych i podziemnych, pól elektromagnetycznych w środowisku, stanu akustycznego środowiska;
- zgody na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz na gospodarcze wykorzystanie odpadów;
- rejestry terenów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz standardowych norm jakości gleby lub ziemi, a także rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, parków narodowych,
- programy naprawcze i pogramy dostosowawcze takie jak: programy ochrony powietrza, ochrony środowiska przed hałasem, programy zalesień i zadrzewień, tworzone w celu doprowadzenia do przestrzegania standardów jakości środowiska, w przypadkach wskazanych w prawie ochrony środowiska lub innych przepisach szczególnych;
- plany ochrony przeciwpowodziowej.

Instrumenty administracyjne to przede wszystkim:

- plany dotyczące konkretnych obszarów m.in. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- strategie i programy branżowe respektujące wymagania ochrony środowiska;
- plany ochrony parków narodowych, parków krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody;

Instrumenty finansowe i ekonomiczne to m.in:

- opłaty naliczane za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- skutki finansowe wynikające z odpowiedzialności karnej i cywilnej,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dotacje z europejskich funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności udzielane za pośrednictwem właściwych Programów Operacyjnych,
- zwolnienia i ulgi podatkowe;

Instrumenty społeczne

Efektywność Programu w dużej mierze uzależniona jest od społecznej akceptacji działań związanych z obowiązkiem ochrony środowiska i aktywnym działaniem społeczności zwłaszcza lokalnych. Niezbędne będą więc działania na rzecz łagodzenia konfliktów m.in związanych z rozwojem inwestycyjnym na obszarach objętych ochroną przyrody. Narzędzia dla usprawnienia współpracy i budowania partnerstwa, tzw. "uczenie się poprzez działanie" to przede wszystkim:

- działania samorządu w zakresie dokształcania się i systemów szkoleń, interdyscyplinarnego modelu pracy, współpracy i partnerstwa w systemach sieciowych.
- budowanie powiązań władz samorządowych ze społeczeństwem poprzez:
 - ✓ udział społeczeństwa w zarządzaniu (systemy konsultacji i debat publicznych) oraz w procedurach ocen oddziaływania na środowisko;
 - ✓ wprowadzenie mechanizmów tzw. budowania świadomości (kampanie edukacyjne);
 - ✓ zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku poprzez tworzenie baz danych o środowisku i jego zagrożeniach.

Procedura postępowania w sprawie oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko oraz przepisy prawne dotyczące pozwoleń zintegrowanych, standardów emisyjnych z instalacji, a także systemu kontroli przestrzegania przepisów prawa to narzędzia do zapobiegania i ograniczania przewidywanych negatywnych oddziaływań na środowisko. W sytuacji gdy, brak jest możliwości całkowitego uniknięcia negatywnego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i niebezpieczeństwa nieodwracalnego zniszczenia różnorodności biologicznej np. przy realizacji inwestycji związanych z ochrona przeciwpowodziową i inwestycji drogowych konieczne będzie zastosowanie działań kompensacyjnych.

6.3 METODY I CZĘSTOTLIWOŚĆ PRZEPROWADZANIA ANALIZY REALIZACJI USTALEŃ PROGRAMU

Warunkiem osiągnięcia założonych celów ekologicznych jest: konsekwentna realizacja działań określonych w Programie, jego okresowa weryfikacja i aktualizacja wraz z oceną skutków dla środowiska. Odpowiedzialni za to są uczestnicy wdrażania Programu.

Analiza i ocena realizacji przedsięwzięć określonych w Programie prowadzona będzie za pomocą monitorowania opierającego się o dane własne, dane statystyczne (GUS i US w Rzeszowie), Państwowy Monitoring Środowiska w Rzeszowie, a także o informacje uzyskane od jednostek realizujących przepisy ustawy Prawa ochrony środowiska, w szczególności organów ochrony środowiska oraz administracji zespolonej i niezespolonej.

Monitoring będzie prowadzony w zakresie:

- zmian stanu środowiska, przy czym za rok bazowy należy przyjąć rok 2006r.
 - stopnia realizacji przyjętych celów ekologicznych;
 - ocena wykonania i przyjętych działań;
 - zmiany uwarunkowań realizacji Programu.

Obowiązkiem Wójta jest sporządzanie co 2 lata raportu z wykonania Programu, przedstawianego Radzie Gminy. Raport oraz ocena uwarunkowań realizacji Programu stanowiąc będą podstawą do jego nowego uchwalenia (przynajmniej raz na 4 lata).

Zamieszczone w Programie propozycje wskaźników monitorowania efektywności realizacji celów ekologicznych pozwolą na ocenę zmian w środowisku jakie nastąpią w wyniku realizacji działań określonych w Programie.

7. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU

7.1 INFORMACJE OGÓLNE

Źródła finansowania Programu ochrony środowiska będą zróżnicowane, w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych na poziomie lokalnym.

Realizacja programu finansowana będzie ze środków:

1) **publicznych**, w tym:

- krajowych, pochodzących z budżetu państwa, budżetów samorządu terytorialnego, pozabudżetowych instytucji publicznych,
- zagranicznych, pochodzących, między innymi, z Funduszu Spójności, funduszy strukturalnych, Inicjatywy Wspólnoty, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, instrumentu finansowego na rzecz środowiska LIFE+, fundacji itp.

- 2) **niepublicznych**, pochodzących z dochodów przedsiębiorstw i inwestorów, banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych itp., w ramach których najczęstszymi formami finansowania będą:
- dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe,
 - zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje, programy pomocowe,
 - fundusze własne inwestorów.

Ważne zadanie w finansowaniu zadań przewidzianych do realizacji w Programie odgrywać będą pożyczki i dotacje z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW, fundusze inwestorów, środki z funduszy strukturalnych (krajowych i zagranicznych).

Finansowanie związane z ochroną środowiska odbywać się będzie zgodnie z:

- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, na realizację którego przeznaczono kwotę **1,14 mld euro**;
- Programami Operacyjnymi opracowywanymi na poziomie krajowym, z których najważniejszy dla realizacji celów ekologicznych to „Infrastruktura i Środowisko” oraz „Innowacyjna Gospodarka” (m.in. dofinansowanie projektów środowiskowych w przedsiębiorstwach związanych m.in. ze zmniejszeniem wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności) i „Kapitał Ludzki” (m.in. podnoszenie kwalifikacji administracji i służb odpowiedzialnych za ochronę środowiska oraz szkolenia związane z edukacją ekologiczną);
- programami Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (dotyczy zewnętrznych granic zewnętrznych UE): Program Polska-Słowacja (dofinansowanie ze środków EFR ma przekroczyć 85 ml euro), Program dla Europy Środkowej [ang. akronim CEP], Program Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C, Program Polska-Białoruś-Ukraina (z budżetem ponad 186 mln euro);
- Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 – zgodnie z zaproponowanym przez MRiRW podziałem dla wybranych działań, do województwa podkarpackiego trafi ok. 300,43 mln euro pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (kwota ta ulegnie zwiększeniu po dokonaniu przez MR i RW podziału na regiony środków na gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi).

7.2 MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ

Program Operacyjny "Infrastruktura i Środowisko"

„PO Infrastruktura i Środowisko” koncentruje się na działaniach o charakterze strategicznym i ponadregionalnym. Ponad 66% wydatków będzie przeznaczonych na realizację celów Strategii Lizbońskiej. W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) realizowanych będzie 15 osi priorytetowych, w tym 6 dotyczących środowiska:

1. **Gospodarka wodno - ściekowa**
2. **Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi**
3. **Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska**
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
5. **Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych**
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T
7. Transport przyjazny środowisku
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
9. **Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna**
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego
14. Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
15. Pomoc techniczna – Fundusz Spójności

Na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 zostanie przeznaczonych 37,6 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27,9 mln euro, w tym na sektor środowisko przeznaczono 4,8 mld euro. W ramach w/w Programu przewidziano następujące tryby wyboru projektów: indywidualny, systemowy i konkursowy. tzw „duże projekty” (w przypadku środowiska o wartości powyżej 25 mln euro) mogą ubiegać się o dofinansowanie zarówno w trybie indywidualnym jak i konkursowym.

Na liście projektów kluczowych POIiŚ z terenu województw podkarpackiego nie znalazł się żaden ze zgłoszonych projektów sektora środowiskowego. Istnieje możliwość ubiegać się o dofinansowanie projektów w trybie konkursowym.

Na mocy porozumień WFOŚiGW będą pełnić rolę Instytucji Wdrażających dla projektów realizowanych w ramach Osi Priorytetowej I Gospodarka wodno-ściekowa oraz Osi Priorytetowej II Gospodarka Odpadami i Ochrona Powierzchni Ziemi, których wartość nie przekracza 25 mln euro.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

RPO WP będzie najbardziej istotnym dokumentem w oparciu, o który realizowane będą przedsięwzięcia ochrony środowiska o znaczeniu regionalnym i ponadlokalnym. Zaangażowanie będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 1 136,3 mln euro, z tego ok. **18% na realizację Osi priorytetowej 4 „Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom”**. Wielkość środków przewidzianych na realizację tej osi priorytetowej została oszacowana na poziomie 200 524 910 euro, z tego 170 446 174 euro pochodzić będzie z wkładu wspólnotowego, a 30 078 736 euro z krajowych środków publicznych. Kategorie interwencji obejmują działania: 44, 45, 46, 48, 51, 53, 54, 56. Realizacja tego priorytetu będzie następować poprzez cele szczegółowe.

Oś priorytetowa 4 jest komplementarna z:

- 1) Innymi osiami priorytetowymi RPO WP i programami t.j:
 - Osią priorytetową 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka (wspierane będą przedsięwzięcia m.in. związane z dostosowaniem MSP do wymogów środowiskowych);
 - Osią priorytetową 2. Infrastruktura techniczna.
- 3) Osiami priorytetowymi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013:
 - Osią 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,
 - Osią 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.
(w programie przewidziano realizację inwestycji o mniejszej skali finansowej dotyczących gospodarki wodno – ściekowej i zagospodarowania odpadów na obszarach wiejskich i w małych miastach);
 - Osią 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego
- 3) Osiami priorytetowymi Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w ramach, którego realizowane będą inwestycje dotyczące dużych projektów m.in systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o RLM większej niż 15 000, przedsięwzięcia dotyczące gospodarki odpadami służące ponad 150 000 mieszkańcom, a także większe kwotowo inwestycje związane z zachowaniem oraz ochroną różnorodności biologicznej. W niniejszej osi priorytetowej przewidziano wsparcie: przedsięwzięć dotyczących systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracjach do 15 000 RLM, dostarczania i uzdatniania wody, gospodarki odpadami służących mniejszej niż 150 000 liczbie mieszkańców, inwestycji związanych z zachowaniem oraz ochroną bioróżnorodności o mniejszej skali finansowej, a także wsparcie inwestycji o znacznej skali finansowej w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej, w tym zbiorników o pojemności powyżej 10 mln m³, wsparcie dużych projektów dotyczących zachowania i ochrony bioróżnorodności, zabezpieczenia przed innymi niż powódź zagrożeniami oraz jednostek ochotniczej straży pożarnej);

- 4) Osią priorytetową 3. Środki służące wspólnemu interesowi, Programu Operacyjnego Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Przybrzeżnych Obszarów Rybackich na lata 2007 – 2013 (wsparcie finansowe na propagowanie zrównoważonej akwakultury, a także pomoc związaną z ochroną i poprawą stanu środowiska naturalnego, tam, gdzie działania dotyczą bezpośrednio gospodarki rybackiej oraz zarybienia gatunkami zagrożonymi).

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego to instrumenty finansowe przeznaczone dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Są to dodatkowe, obok Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, źródła bezzwrotnej pomocy zagranicznej.

W tej chwili realizowane są projekty wyłonione w ramach pierwszego naboru, natomiast wnioski aplikacyjne zgłoszone w drugim naborze są na etapie zatwierdzania przez państwa -darczyńców. W wyniku II naboru wniosków w prowadzonego z terenu województwa podkarpackiego zgłoszono ogółem 65 wniosków, w tym priorytetów środowiskowych 28. Trzeci i ostatni nabór wniosków odbył się od 1 lutego do 31 marca 2008 roku. Nabór ten nie obejmował Priorytetu 2.1 Ochrona środowiska, w tym ludzkiego”.

Mechanizm Szwajcarski

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i 9 innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1 maja 2004 r. Na mocy umowy międzynarodowej, zawartej 20 grudnia 2007 r. w Bernie, ponad 1 mld franków szwajcarskich trafi do dziesięciu nowych państw członkowskich, z czego niemal połowa (ok. 489 mln CHF, czyli ok. 310 mln euro) przeznaczona będzie na pomoc dla naszego kraju.

O dofinansowanie projektów w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy mogą starać się: instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe. Realizacja programów i projektów będzie wspierana w czterech obszarach:

- **bezpieczeństwo, stabilność i reformy** (m.in. rozbudowa wydajności administracyjnej; sposoby zabezpieczania granic; poprawa obsługiwanych spraw ze szczególnym uwzględnieniem kwestii imigracji i azylu; dostęp do informacji z zakresu prawa; modernizacja aparatu wymiaru sprawiedliwości; rozwój instytucji do walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną; bezpieczeństwo nuklearne; zapobieganie klęskom naturalnym; regionalne inicjatywy rozwoju w regionach mało korzystnych);
- **infrastruktura i środowisko** (m.in. modernizacja zasadniczej infrastruktury dla wykorzystania energii i wody pitnej, utylizacji ścieków oraz usuwania śmieci; transport publiczny; poprawa warunków środowiska, redukcja szkodliwych emisji, rozwój i egzekwowanie standardów; usuwanie toksycznych odpadów, planowanie przestrzenne na poziomie miejskim, regionalnym i narodowym; różnorodność i ochrona natury);
- **promocja sektora prywatnego** (rozwój sektora prywatnego z naciskiem na małe i średnie przedsiębiorstwa; poprawa dostępu do kapitału, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw na polu zarządzania i kierowania korporacyjnego; zachęcanie do

uprawy ekologicznej; zachęcanie do produkcji przemysłowej pozostającej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju; poprawa regulacji sektora finansowego; ochrona własności intelektualnej);

- **rozwój ludzki i społeczny** (rozbudowa wydajności administracji publicznej w celu wyrównania do poziomu europejskiego; szkolenie zawodowe i techniczne; badania i rozwój – programy wymiany akademickiej, stypendia, partnerstwo, współpraca w naukach stosowanych itp.; zdrowie – modernizacja szpitali, reformy systemu ubezpieczeń zdrowotnych itp.; współpraca bliźniacza pomiędzy miastami i gminami; wspieranie międzynarodowych inicjatyw rozwoju).

Z dostępnych informacji wynika, iż beneficjenci szwajcarskiego wsparcia będą musieli zapewnić własny wkład finansowy – na ogół 40 % kosztów projektu. Jednakże projekty wzmacniania instytucjonalnego oraz te realizowane przez organizacje pozarządowe będą mogły być w całości finansowane z Funduszu.

W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy obowiązuje 5-letni okres zaciągania zobowiązań i 10-letni okres wydatkowania, który rozpoczął się 14 czerwca 2007 r., tj. w dniu przyznania pomocy finansowej Polsce przez Parlament Szwajcarski.

8. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska. Oznacza to konieczność monitorowania zachodzących zmian poprzez regularną ocenę stopnia jego realizacji w odniesieniu do założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem. Monitorowanie zmian pozwoli na ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności.

Prawidłowa ocena realizacji Programu wymaga przyjęcia uporządkowanego systemu mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne wynikają z finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Do mierników ekologicznych należą mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami tej grupy będą:

- * jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- * długość sieci kanalizacyjnej,
- * ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- * powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,

- * powierzchnia terenów zdegradowanych,
- * nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- * udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- * stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych
- * ilość i różnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- * ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Przyjęta liczba i rodzaje wskaźników decydują o określonym systemie oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w mieście. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Gminy Rakszawa niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami administracji samorządowej i rządowej, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań ponadlokalnych. Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W tabeli nr 11 zaproponowano główne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i winna być sukcesywnie modyfikowana.

Tabela Nr 11. Podstawowe wskaźniki monitorowania programu

<i>Wskaźnik</i>	<i>Jednostka miary wskaźnika</i>
<i>Zużycie wody z wodociągów</i>	<i>m³/ mieszkańca</i>
<i>Ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną</i>	<i>dm³/rok</i>
<i>Długość kanalizacji</i>	<i>km</i>
<i>Długość sieci wodociągowej</i>	<i>km</i>
<i>Ilość zebranych odpadów</i>	<i>Mg</i>
<i>Ilość odpadów z selektywnej zbiórki</i>	<i>Mg</i>
<i>Powierzchnia terenów chronionych</i>	<i>ha</i>
<i>Środki na kampanie edukacyjno-informacyjnych,</i>	

9. WAŻNIEJSZE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Bank Danych Regionalnych, <http://www.stat.gov.pl>;
2. Decyzja NR 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 2002 r. ustanawiająca Szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego.(Dz. U. L 242);
3. Ocena roczna jakości powietrza w województwie podkarpackim w roku, 2010. WIOŚ Rzeszów 2011 r.;
4. Ocena jakości środowiska w powiecie krośnieńskim w 2010r. (WIOŚ 2011);
5. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020”
6. „Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013”
7. „Program ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2008-2011”;
8. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013, (2006) i indywidualny wykaz indywidualnych projektów kluczowych (z 27.02.2007 r.), MRR Warszawa;
9. Raport o stanie środowiska województwa podkarpackiego, 2006, WIOŚ Rzeszów 2007
10. Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 2011 r.;
11. Województwo podkarpackie – podregiony, powiaty, gminy – US w Rzeszowie, 2011
12. Obowiązujące akty prawne

Ponadto wykorzystano materiały informacyjne zamieszczane na oficjalnych stronach internetowych organów i instytucji związanych z ochroną środowiska i innych jednostek realizujących zadania ochrony środowiska m.in.

www.wios.rzeszow.pl

www.mos.gov.pl

www.wrota.podkarpackie.pl